

ET

2023

20

Eriaruanne

Puuetega inimeste toetamine

ELi meetmete praktiline mõju on piiratud

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Sisukord

	Punkt
Kokkuvõte	I–IX
Sissejuhatus	01–17
Puuetega inimesi käsitlev ELi poliitikaraamistik	08
Rollid ja kohustused	09–13
ELi ja liikmesriikide rahalised vahendid puuetega inimeste toetamiseks	14–17
Auditi ulatus ja käsitusviis	18–24
Tähelepanekud	25–85
Komisjonil puudub põhjalik ülevaade puuetega inimeste olukorrast ELis	25–34
Määratlused ja kriteeriumid puudestaatuse andmiseks liikmesriikides ei ole võrreldavad	26–29
ELi statistika ei ole liikmesriikide määratlustel põhinevate andmetega võrreldav	30–34
2021.–2030. aasta strateegia sisaldab olulisi kaasamisalgatusi, kuid mitmed põhiküsimused on endiselt lahendamata	35–69
2021.–2030. aasta strateegias muudetakse konventsiooni põhimõtted konkreetseteks eesmärkideks ja tegevusmeetmeteks	37–39
Strateegias 2021–2030 käsitletakse enamikku selle eelkäija hindamise käigus tuvastatud puudustest, kuid mitmed põhiprobleemid on endiselt lahendamata	40–50
Strateegia 2021–2030 auditeeritud juhtalgatused edenevad, kuid nende mõju ei ole veel võimalik hinnata	51–60
Eeskuju näitamine: töandjatena näitavad ELi institutsioonid üles pühendumust edendada puuetega inimeste kaasamist, kuid tõendatud tulemused on piiratud	61–69

Komisjonil on vähe andmeid selle kohta, kui palju ELi rahalisi vahendeid on eraldatud puuetega inimesi toetavatele meetmetele 70–85

Kummagi programmitöö perioodi järelevalveraamistik ei võimalda hinnata, kas ELi rahastamine aitab parandada puuetega inimeste olukorda 71–77

Horisontaalse eeltingimuse ja Euroopa poolaasta soovituste mõju puuetega inimestele suunatud meetmete rahastamisele aastatel 2021–2027 võib olla piiratud 78–85

Järeldused ja soovitused 86–94

Lisa

Strateegia 2021–2030 juhtalgatused ja nende elluviimise seis

Lühendid

Mõisted

Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Liidu Kohtu vastused

Ajatelg

Auditirühm

Kokkuvõte

I Umbes veerandil 16-aastastest ja vanematest ELi kodanikest on enda poolt deklareeritud puue, mis piirab nende igapäevast tegevust. EL ja selle liikmesriigid on allkirjastanud ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni, kohustudes edendama puuetega inimeste võrdset osalemist igapäevaelus. Seda silmas pidades on EL võtnud vastu mitu strateegiat, mille eesmärk on parandada puuetega inimeste elu, toetades liikmesriike, kellel lasub esmane vastutus sotsiaalse kaasatuse, tööhõive ja hariduse valdkonna poliitika eest.

II Meie auditis hinnati, kas komisjoni meetmetega toetati liikmesriikides puuetega inimesi tõhusalt. Uurisime, kas puudestaatuse andmise kriteeriumid, mida liikmesriigid kasutasid, võimaldasid vastastikust tunnustamist kogu ELis. Samuti uurisime, kas komisjonil oli võrreldava statistika alusel põhjalik ülevaade puuetega inimeste olukorrast ELis. Hindasime ELi puuetega inimeste õiguste strateegia 2021–2030 ülesehitust. Samuti uurisime, kuidas toetasid viis ELi institutsiooni tööandjatena puuetega inimeste kaasamist oma töötajaskonda. Lisaks uurisime, kas programmitöö perioodidel 2014–2020 ja 2021–2027 eraldatud ELi rahalised vahendid olid mõjusalt suunatud puuetega inimeste vajadustele ja kas seda jälgiti.

III Eeldame, et meie audit aitab kaasa nii aastate 2021–2030 strateegia kui ka programmitöö perioodi 2021–2027 rahastamise vahehindamisele. Euroopa Parlament on teinud meile mitmel korral ettepaneku selleteemaline audit läbi viia.

IV Meie järelduse kohaselt oli puuetega inimesi toetavate ELi meetmete mõju piiratud. Üldiselt ei olnud puuetega inimeste võrdõiguslikkuse põhinäitajad viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud. Samuti leidsime, et puudestaatuse andmise kriteeriumid olid liikmesriigiti erinevad ja sõltusid detsentraliseeritud asutuste tõlgendusest liikmesriikides. Selle põhjal saadud statistikat ei olnud alati võimalik võrrelda ELi tasandi andmetega, mis põhinevad uuringutel, milles osalejad oma puudestaatuse ise deklareerisid. Tuvastasime ka mõningaid puudusi ELi statistika katvuses, sageduses ja detailsuses. Erinevused andmetes võivad kahjustada puudestaatuse vastastikust tunnustamist kogu ELis.

V ELi puuetega inimeste õiguste strateegias aastateks 2021–2030 määratakse ELi eesmärgid ja tegevusprioriteedid mitmes valdkonnas, nagu juurdepääsetavus, kodanike õigused, elukvaliteet, võrdne juurdepääs ja mittediskrimineerimine ning puuetega inimeste õiguste edendamine. Selles käsitletakse enamikku Euroopa puuetega inimeste strateegias 2010–2020 tuvastatud puudustest. Sellegipoolest on endiselt lahendamata mitu põhiprobleemi, mis kuuluvad vähemalt osaliselt komisjoni vastutusalasasse: seos strateegia 2021–2030 ja ELi rahastamise vahel on endiselt nõrk,

veel ei ole läbi vaadatud kõiki olulisi ELi õigusakte, et hinnata vastavust konventsioonile, ning puuetega inimeste õigusi käsitlevate oluliste õigusaktide vastuvõtmine on seiskunud.

VI 2021.–2030. aasta strateegia sisaldab uusi algatusi, mille eesmärk on parandada puudestaatuse vastastikust tunnustamist (Euroopa puudega isiku kaart) või suurendada puuetega inimeste tööhõive määra (puuetega inimeste tööhõive pakett). Samuti kohustatakse komisjoni 2021.–2030. aasta strateegias olema eeskujuks, kaasates puuetega inimesi oma töötajaskonda, ning kutsutakse ELi institutsioone üles seda eeskujut järgima. Algatuste mõju ei saa aga veel hinnata.

VII Leidsime, et komisjoni seireraamistiku eesmärk ei olnud anda teavet selle kohta, mil määral aitas ELi rahastamine parandada puuetega inimeste olukorda programmitöö perioodidel 2014–2020 ja 2021–2027. Ühtekuuluvuspoliitika programmid ei sisalda puuetega inimeste toetamisega seotud kulukategooriat. 2021.–2027. aasta ELi õigusaktidega kehtestati uued nõuded, mis käsitlevad horisontaalset eeltingimust ÜRO konventsiooni ja Euroopa poolaasta protsessi rakendamiseks. Need saavad avaldada aga vaid piiratud mõju, parandamaks ELi rahaliste vahendite suunamist puuetega inimeste vajadustele.

VIII Nende järelduste alusel esitamise komisjonile järgmised soovitused:

- a) hankida rohkem võrreldavaid andmeid puuetega inimeste olukorra kohta, mis puudutab andmete katvust, sagedust ja detailsust, et mõõta puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamisele suunatud ELi poliitika mõju ja tõhusust;
- b) vaadata järk-järgult läbi asjakohased ELi õigusaktid, et hinnata nende vastavust ÜRO konventsioonile, ja võtta asjakohaseid meetmeid, et toetada nõukogu võrdse kohtlemise direktiivi vastuvõtmisel;
- c) teha tööd puudestaatuse vastastikuse tunnustamise nimel ELis, järgides subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

IX Lisaks soovitame ELi institutsioonidel mõõta oma edusamme puuetega inimeste kaasamisel oma töötajaskonda ja anda sellest korrapäraselt aru, et näidata, kuidas nad on eeskujuks.

Sissejuhatus

01 ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis (edaspidi „konventsioon“), mis võeti vastu 2006. aasta detsembris, on mõiste „puue“ määratletud üsna laialt: „Puuetega inimeste mõiste hõlmab isikuid, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis võib koostoimel erinevate takistustega tõkestada nende täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel“¹. Kasutame kogu aruandes terminit „puuetega inimesed“ kooskõlas konventsiooniga.

02 2021. aasta Eurostati uuringu järgi teatas ligikaudu 25% 16-aastastest ja vanematest inimestest ELis, et neil on kas raske või mõni muu puue (vt [joonis 1](#)). See hõlmab ligikaudu 87 miljonit inimest, sealhulgas üle 24 miljoni inimese, kes leiavad, et neil on üks või mitu rasket puuet². 2021. aasta andmed ei hõlma puuetega inimesi, kes elavad hoolekandeesutuses (hinnanguliselt rohkem kui miljon last ja alla 65-aastast täiskasvanut ning rohkem kui 2 miljonit üle 65-aastast täiskasvanut)³.

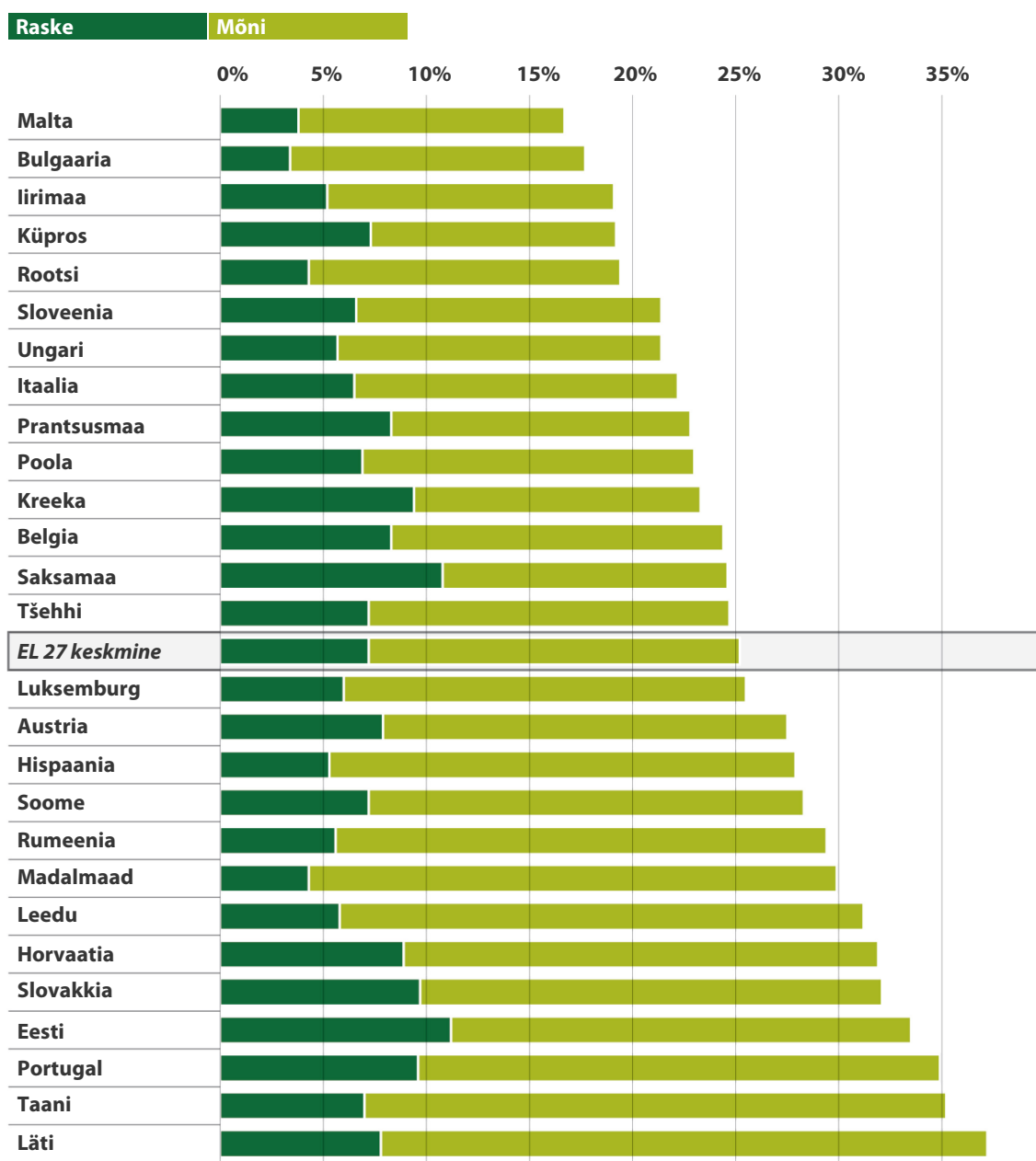
03 Uuringust ilmneseid ka liikmesriikide vahelised märkimisväärsed erinevused. Näiteks ulatus enda tajutavate pikaajaliste piirangute osakaal 16,7%-st Maltal 37,1%-ni Lätis (vt [joonis 1](#)).

¹ [Konventsiooni](#) artikkel 1.

² Raport puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamise kohta ([2022/2026\(INI\)](#)).

³ Võrdõiguslikkuse liit. Puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030, [COM\(2021\) 101](#).

Joonis 1. Terviseprobleemidest tingitud enda tajutavad pikaajalised piirangud tavapärasele tegevusele, 2021 (protsentides)

Märkus: 16-aastased ja vanemad inimesed. Ei hõlma hoolekandeesutuste elanikke. Slovakkia andmed on 2020. aasta kohta.

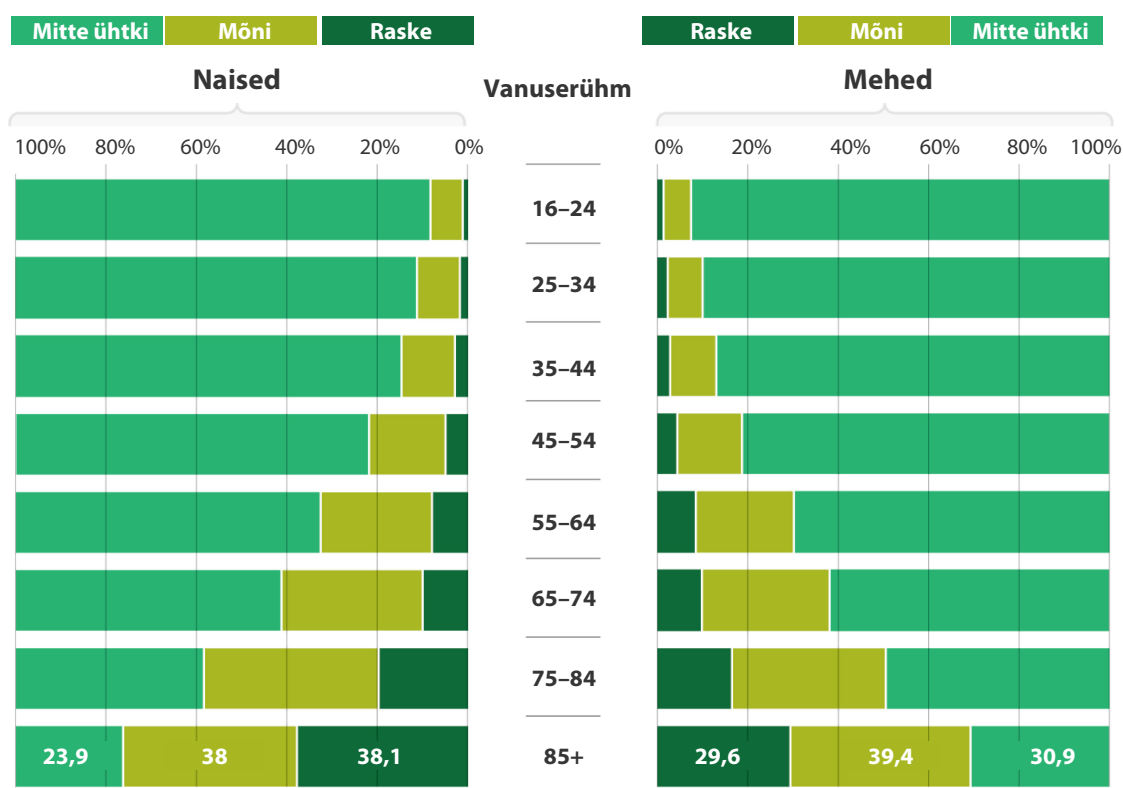
Allikas: Euroopa Komisjon.

04 Kuna ELi elanikkond vananeb, siis on tõenäoline, et puuetega inimeste osakaal ja arv järk-järgult suureneb. Oma 2020. aasta demograafiliste muutuste aruandes⁴ märkis komisjon, et 65-aastaste ja vanemate inimeste osakaal suureneb prognooside kohaselt ligikaudu 20%-lt 2019. aastal 30%-le 2070. aastaks, kusjuures 80-aastaste ja vanemate

⁴ Euroopa Komisjoni [aruanne demograafiliste muutuste mõju kohta](#).

inimeste osakaal suureneb enam kui kaks korda – 13%-ni. Samas aruandes märgitakse, et kuna 2018. aastal teatas 65-aastastest või vanematest inimestest 49%, et neil on puue või pikaajaline tegutsemispiirang, põhjustab see demograafiline muutus puuete osakaalu suurenemist. Samade prognooside kohaselt suureneb ELis pikaajalist hooldust vajavate inimeste arv 30,8 miljonilt 2019. aastal 33,7 miljonini 2030. aastal ja 38,1 miljonini 2050. aastal⁵, mis suurendab survet liikmesriikide hooldussüsteemidele (*joonis 2* ja *joonis 3*).

Joonis 2. Terviseprobleemidest tavapärasele tegevusele tingitud enda tajutavate pikaajaliste piirangutega inimesed sugude ja vanuserühmade võrdluses, 2021 (protsentides)

Märkus: võimalikud erinevused protsentide koguarvudes tulenevad ümardamisest.

Allikas: Euroopa Komisjon.

⁵ Sotsiaalkaitsekomitee ja Euroopa Komisjon, „2021 Long-term care report: Trends, challenges and opportunities in an ageing society“, 1 kd, 2021.

Joonis 3. Raskusaste isikliku hoolduse või majapidamistöõde tegemisel, 65-aastased ja vanemad inimesed, 2019 (protsentides)

Allikas: Euroopa Komisjon.

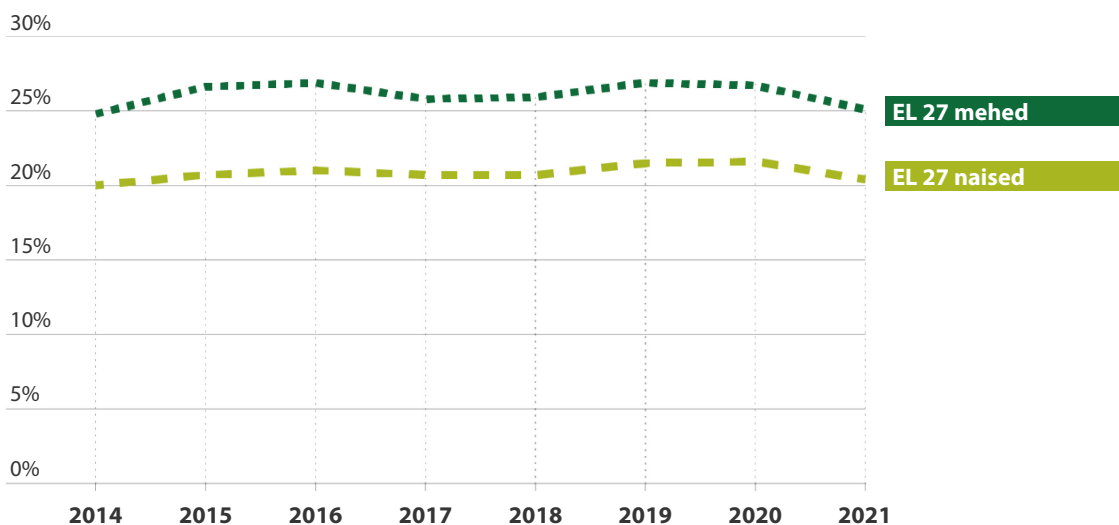
05 Puuetega inimestel on juurdepääs haridusele, tööhõivele, tervishoiule, spordile ja kultuurile oluliselt takistatud. Samuti on neil endi sõnul raskem poliitilises elus osaleda ning nad on suuremas vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus⁶. Peamised võrdõiguslikkuse näitajad, nagu puudega inimeste tööhõivelõhe või vaesusrisk, ei ole ELis viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud (vt [joonis 4](#) ja [joonis 5](#)).

06 Ainult 50,8% puuetega inimestest osaleb tööhõives, samas kui puueteta inimeste puhul on see näitaja 75%⁷. Eurostati uuringute põhjal oli puuetega inimeste tööhõivelõhe ELis 2021. aastal 23,1 protsendipunkti ehk ligikaudu sama suur kui 2014. aastal (22,7), mil selle mõõtmist alustati. Lõhe on meeste puhul suurem kui naiste puhul. Samuti ohustas vaesus või sotsiaalne tõrjutus 2021. aastal rohkem puuetega inimesi (29,7%) kui ilma puueteta inimesi (18,8%). See oht ei ole alates 2015. aastast oluliselt muutunud (vastavalt 30,4% ja 21,1%) ja naiste puhul on see suurem kui meeste puhul.

⁶ COM(2021) 101.

⁷ COM(2021) 101.

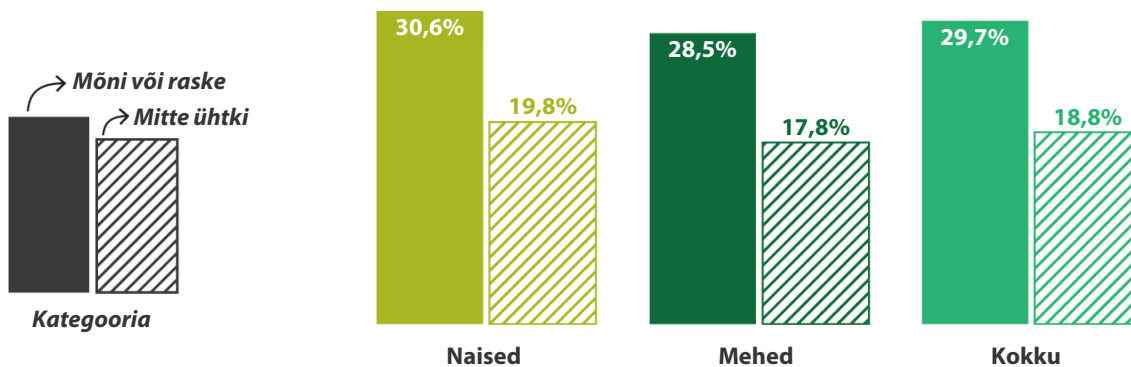
Joonis 4. Puuetega inimeste tööhõivelõhe ELis sugude võrdluses, 2014–2021 (protsendipunktides)

Märkus: 15–64-aastased.

Allikas: Euroopa Komisjon.

Joonis 5. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevad inimesed tegutsemispiirangu astme ja soo järgi ELis, 2021 (protsentides)

Märkus: 16-aastased ja vanemad. Kogusummas on mehed ja naised kokku arvestatud.

Allikas: Euroopa Komisjon.

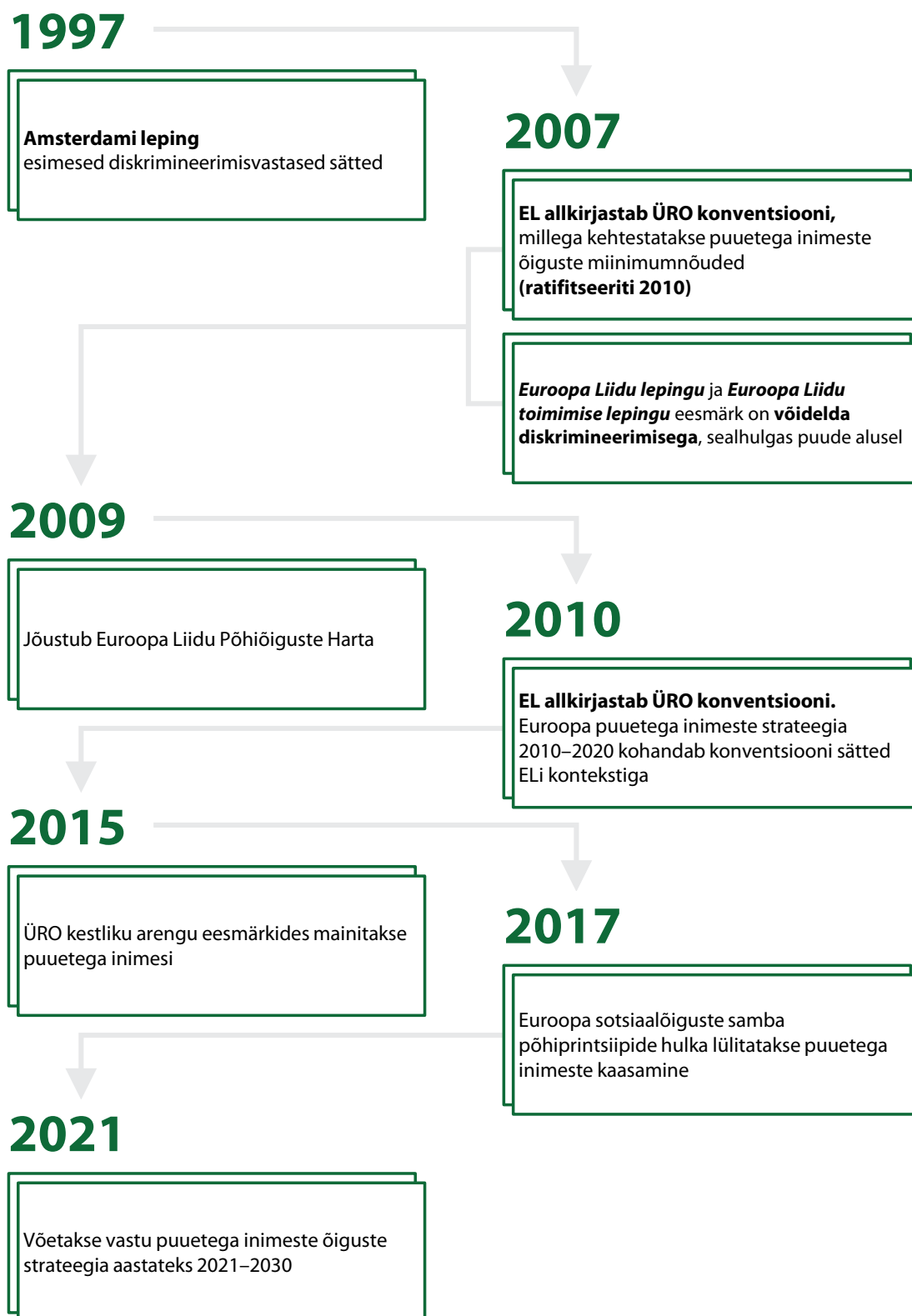
07 COVID-19 kriis süvendas takistusi, millega puuetega inimesed pidid silmitsi seisma. Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fondi (Eurofound) uuringu⁸ kohaselt oli puuetega inimeste sotsiaalne ja rahaline olukord pandeemia ajal märkimisväärselt halvem kui puueteta inimestel. Uuringus juhiti tähelepanu ka sellele, et puuetega inimeste tervishoiuvajadused jäid sageli täitmata (vastuvõtvõimaluse puudumise ja kulude tõttu) ning et nad kannatasid sageli sotsiaalse eraldatuse all või teatasid vaimse tervise halvenemisest ja heaolu langusest.

Puuetega inimesi käsitlev ELi poliitikaraamistik

08 Puuetega inimesi käsitlev ELi poliitikaraamistik on viimase 15 aasta jooksul arenenud, võttes arvesse muudatusi rahvusvahelistes standardites (vt [joonis 6](#)).

⁸ Eurofound, „People with disabilities and the COVID-19 pandemic: Findings from the Living, working and COVID-19 e-survey“, 2022.

Joonis 6. Puuetega inimesi käsitlev ELi poliitikaraamistik

Allikas: Euroopa Kontrollikoda oma audititöö põhjal.

Rollid ja kohustused

09 Aluslepingu⁹ kohaselt vastutavad sotsiaalse kaasatuse, tööhõive ja hariduse valdkonna poliitika eest peamiselt liikmesriigid. Viimased kujundavad oma riikliku puuetega inimeste poliitika kooskõlas oma diskrimineerimisvastase õigusraamistiku ja konventsiooni rakendamise kohustustega.

10 Sotsiaalpoliitika valdkonnas on ELi ülesanne toetada, koordineerida või täiendada liikmesriikide meetmeid vastavalt subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele. See tähendab, et EL tegutseb ainult juhul, kui liikmesriigid üksinda ei suuda eesmärke saavutada, ja ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik ELi aluslepingute eesmärkide saavutamiseks.

11 Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat vastutab puuetega inimesi käsitleva ELi poliitika eest, sealhulgas strateegiate väljatöötamise, rakendamise ja seire eest. See peadirektoraat on konventsiooni rakendamise koordineerimiskeskus. Valdkondlikud peadirektoraadid rakendavad 2021.–2030. aasta strateegiat oma poliitikavaldkondades. Komisjon teeb järelevalvet ka asjaomase ELi rahalise toetuse üle, mida antakse peamiselt Euroopa Sotsiaalfondi (ESF)¹⁰ kaudu aastatel 2014–2020 ja Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+)¹¹ kaudu aastatel 2021–2027, pidades läbirääkimisi ja kiites heaks liikmesriikide partnerluslepingud ja programmid.

12 Komisjonis tegelevad puuetega inimestega seotud ELi poliitikaküsimustega mitmesugused üksused. Võrdõiguslikkuse rakkerühm koosneb kõigi komisjoni talituste kõrgetasemelistest esindajatest ja annab aru võrdõiguslikkuse volinikule. Selle eesmärk on süvalaiendada võrdõiguslikkust kõigi, sealhulgas puuetega inimeste jaoks kõigis poliitikavaldkondades alates kavandamisest kuni rakendamiseni. Talitustevaheline puuetega inimeste töörühm aitab kaasa konventsiooni rakendamisele kõigis komisjoni talitustes ning Euroopa puuetega inimeste platvorm tagab koordineerimise komisjoni, liikmesriikide ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel.

13 Konkreetsed kohustused seoses puuetega inimestega on ka kahel ELi asutusel. Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA) pakub eksperditeadmisi põhiõiguste alal. Eurofound pakub eksperditeadmisi puuetega ja krooniliste haigustega inimestele sotsiaalteenustele juurdepääsu ja nende kvaliteedi kohta, eelkõige seoses tööhõivega.

⁹ Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artiklid 4–6.

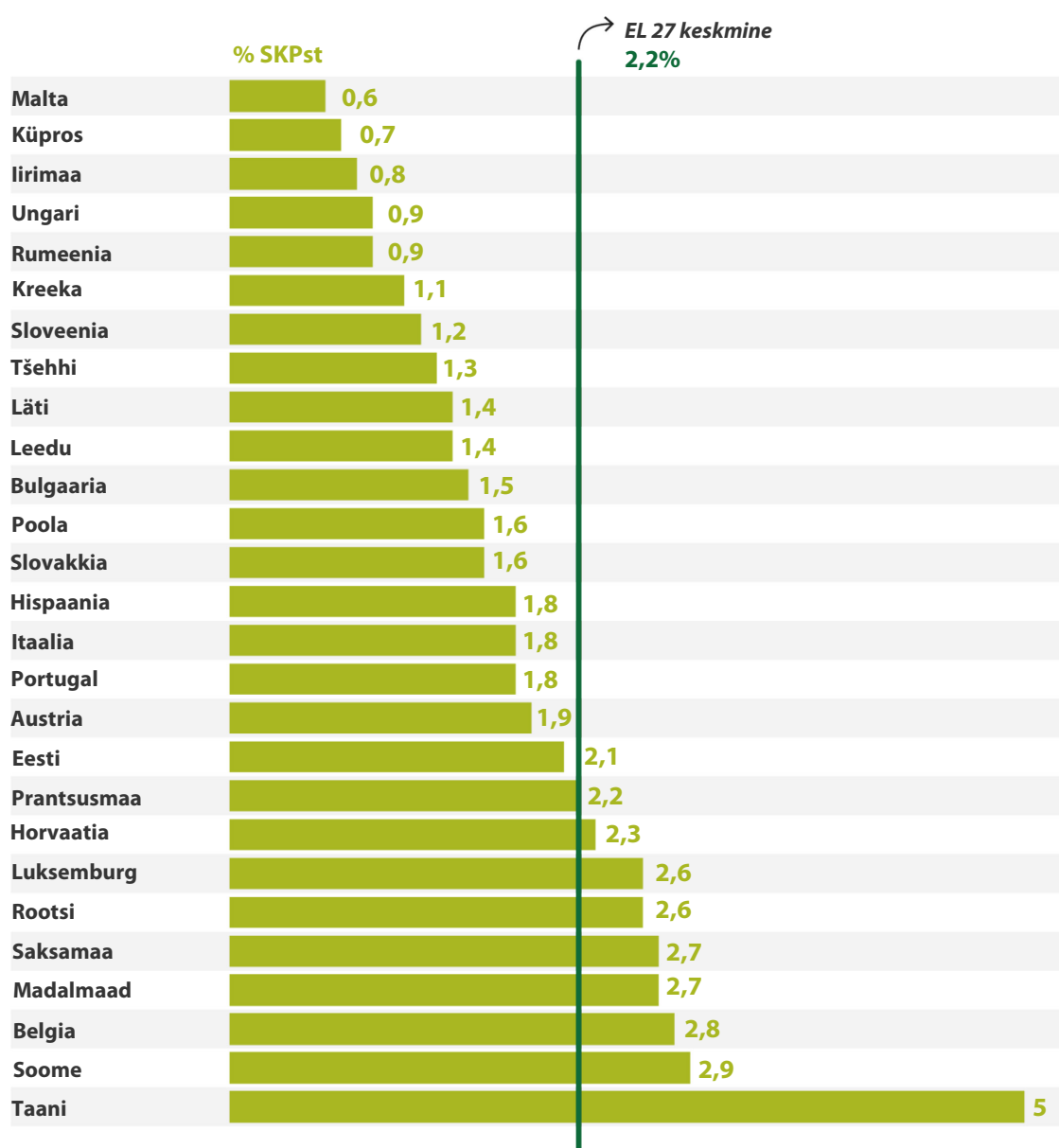
¹⁰ [Määrus \(EL\) nr 1304/2013](#).

¹¹ [Määrus \(EL\) 2021/1057](#).

ELi ja liikmesriikide rahalised vahendid puuetega inimeste toetamiseks

14 Sotsiaalpoliitika kulutused moodustavad olulise osa liikmesriikide eelarvest. Eurostati andmetel moodustavad liikmesriikide kulutused sotsiaalpoliitikale ELis keskmiselt 22% SKPst, millest umbes kümnendik (2,2% SKPst) on eraldatud puuetega inimeste tarbeks. Selles kulukategoorias ulatub osakaal 0,6%-st Maltal 5%-ni Taanis (vt [joonis 7](#)).

Joonis 7. Valitsemissektori kulutused sotsiaalkaitsetoetustele (puuetega inimesed), 2020 (protsent SKPst)

Allikas: Euroopa Komisjon.

15 ELi rahastamine võib täiendada riiklikke eelarvevahendeid erineval määral. Ühte ESF+ haru¹², mis on ELi peamine vahend inimestesse investeerimiseks programmitöö perioodil 2021–2027, rakendatakse koostöös liikmesriikidega. ESF+ jätkab ESFi 2014.–2020. aasta programmi¹³, mida täiendati COVID-19-le reageerimiseks CRII¹⁴/CRII+¹⁵ ja REACT-EUga¹⁶.

16 Jagatud eelarve täitmist järgiva ESF+ haru vahenditega, millest 25% tuleb eraldada sotsiaalse kaasamise meetmetele, võib toetada mitmesuguseid tegevusi, mis on suunatud puuetega inimestele liikmesriikides. Eelkõige sisaldab ESF+ määrus konkreetseid eesmärke soodustada aktiivset kaasamist, et edendada puuetega inimeste võrdseid võimalusi, mittediskrimineerimist ja aktiivset osalemist kõigis eluvaldkondades ning parandada nende tööalast konkurentsivõimet¹⁷.

17 Lisaks saab programmitöö perioodil 2021–2027 puuetega inimestega seotud meetmeid toetada mitmest muust ELi rahastamisallikast, nagu Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) ja Ühtekuuluvusfond¹⁸, taaste- ja vastupidavusrahadu¹⁹, mis käivitati COVID-19-le reageerimiseks, Erasmus+²⁰, Euroopa solidaarsuskorpus²¹ ning kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm²².

¹² Määrus (EL) 2021/1057.

¹³ Määrus (EL) nr 1304/2013.

¹⁴ Määrus (EL) 2020/460.

¹⁵ Määrus (EL) 2020/558.

¹⁶ Määrus (EL) 2020/2221.

¹⁷ Määruse (EL) 2021/1057 artikkel 4.

¹⁸ Määrus (EL) 2021/1058.

¹⁹ Määrus (EL) 2021/241.

²⁰ Määrus (EL) 2021/817.

²¹ Määrus (EL) 2021/888.

²² Määrus (EL) 2021/692.

Auditi ulatus ja käsitusviis

18 Meie auditis hinnati, kas komisjon võttis tõhusaid meetmeid, et toetada puuetega inimesi liikmesriikides. Uurisime, kas:

- o puudestaatuse andmise kriteeriumid, mida liikmesriigid kasutasid, võimaldasid vastastikust tunnustamist, ning kuna liikmesriikide statistilised andmed võivad põhineda puudestaatusel, uurisime ka seda, kas sellised andmed koos ELi tasandi statistikaga andsid komisjonile võrreldava teabe alusel põhjaliku ülevaate puuetega inimeste olukorrast ELis;
- o komisjon oli ELi puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 nõuetekohaselt kavandanud, võttes arvesse Euroopa puuetega inimeste strateegias 2010–2020 kindlaks tehtud puudusi, ning kas strateegias aastateks 2021–2030 on seatud selged eesmärgid ja kindlaks määratud meetmed nende saavutamiseks;
- o olemasolevad ELi rahalised vahendid, sealhulgas ajutised toetusmeetmed programmitöö perioodiks 2014–2020 (CRII²³/CRII+²⁴ ja REACT-EU²⁵), ning uued õiguslikud nõuded programmitöö perioodiks 2021–2027 olid mõjusalt suunatud puuetega inimeste vajadustele ning kas vahendid tehti kindlaks ja kas nende üle tehti seiret, et hinnata nende panust puuetega inimeste elu parandamisse.

19 Meie peamine auditeeritav oli komisjon, eelkõige tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektooraat. Tegime analüüsi, mis põhines komisjoni käsutuses oleval teabel, andmetel, dokumentidel ja uuringutel. Konsulterisime ka teiste asjaomaste sidusrühmadega (Eurofound, FRA ja kodanikuühiskonna organisatsioonid ELi tasandil).

20 Täiendavat teavet saime auditikülastustel nelja riiki: Hispaaniasse, Madalmaadese, Rumeeniasse ja Rootsi. Meie valiku aluseks oli ESFist toetust saanud puuetega osalejate teatatud arv ja ESFist eraldatud vahendite kogusumma. Kõigis neis riikides küsitlesime asjaomaseid ametiasutusi, puuetega inimeste huve esindavaid katusorganisatsioone ja muid asjaomaseid organeid, nagu ombudsmanid või valitsusasutused, kes tegelevad puuetega inimestega seotud küsimustega. Arutasime kõiki auditi ulatuse kolme valdkonnaga seotud küsimusi.

²³ [Määrus \(EL\) 2020/460](#).

²⁴ [Määrus \(EL\) 2020/558](#).

²⁵ [Määrus \(EL\) 2020/2221](#).

21 Võttes arvesse komisjoni üleskutset ELi institutsioonidele olla eeskujuks puuetega inimeste tööandjatena, kaasasime auditi ulatusse Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Liidu Kohtu ning vaatasime läbi nende sellekohased tavad.

22 Saatsime kõigile neile ELi institutsioonidele küsimustiku, et koguda teavet neis töötavate puuetega inimeste kohta. See sisaldas küsimusi töötajate tööhõivestatistika ja andmeallikate, organisatsioonilise ülesehituse, võetud meetmete ja kaasamise tegevuskavade ning tehis- ja digikeskkonna juurdepääsetavuse kohta. Lisasime sama teabe ka Euroopa Kontrollikoja kohta, et oleks võimalik võrrelda kõiki ELi institutsioone, kelle suhtes kohaldatakse samu personalieeskirju²⁶.

23 Otsustasime auditi läbi viia, kuna see on paljude ELi kodanike jaoks väga oluline. Euroopa Parlament on korduvalt väljendanud huvi selle teema vastu. Aruande ajastus võimaldab seda arvesse võtta nii 2021.–2030. aasta strateegia kui ka ESF+ rahastamise vahekokkuvõtete puhul vastavalt 2024. ja 2026. aastal.

24 Auditis keskenduti nii programmitöö perioodile 2014–2020 kui ka programmitöö perioodile 2021–2027 (kuni 2022. aasta lõpuni).

²⁶ Regulation No 31 (EEC), 11 (EAEC).

Tähelepanekud

Komisjonil puudub põhjalik ülevaade puuetega inimeste olukorrast ELis

25 Me hindasime, kas komisjonil oli põhjalik ülevaade puuetega inimeste olukorrast kogu ELis. Selleks hindasime, kas statistilised andmed liikmesriikide ja ELi tasandil olid võrreldavad ning kas kriteeriumid, mida liikmesriigid kasutavad puudestaatuse andmiseks, võimaldasid vastastikust tunnustamist.

Määratlused ja kriteeriumid puudestaatuse andmiseks liikmesriikides ei ole võrreldavad

26 Kõik 27 liikmesriiki on konventsiooni osalised, milles kirjeldatakse puude üldmõistet. Sellest hoolimata on puude määratlused ja puudestaatuse hindamise meetodid liikmesriigiti erinevad²⁷. Samuti on märkimisväärsed erinevusi selles, milliseid sotsiaaltoetusi pakutakse puuetega inimestele ja millises ulatuses.

27 *Tabelis 1* antakse ülevaade olukorrast neljas külastatud liikmesriigis. Rumeenia ja Hispaania kasutavad puudestaatuse hindamisel ja kindlaksmääramisel peamiselt meditsiinilisel hindamisel põhinevat lähenemisviisi, samas kui Madalmaades ja Rootsis hinnatakse toetuse andmise vajadust taotleja taotluse põhjal.

²⁷ Euroopa Parlament, „*Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*“, november 2022. Euroopa Komisjon, „*Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*“, lõpparuanne, 2021.

Tabel 1. Puude määratlus ja puudestaatuse kindlaksmääramine neljas külastatud liikmesriigis

Liikmesriik	Määratlus	Puudestaatuse hindamise protsess
Hispaania	Füüsiline, vaimne, intellektuaalne või meeleline kahjustus, mis tõenäoliselt takistab täielikku ja tõhusat osalemist ühiskonnaelus teistega võrdsetel alustel	Hindamine põhineb multidistsiplinaarsel lähenemisviisil, mis hõlmab meditsiiniliste ja psühholoogiliste puuete ning töövõimetususe hindamist, ning tõendatud puudestaatuse lävend on 33%
Madalmaad	Mis tahes kahjustus, mis takistab või piirab täielikku juurdepääsu võrdsete võimalustega ühiskonnale	Staatust hinnatakse vastavalt individuaalsele abivajadusele erinevates eluvaldkondades
Rumeenia	Võimetus tegutseda tavaolukorras igapäevaselt	Neli puude astet*, mille alusel määratakse makstavad hüvitised, tuginedes suures osas meditsiinilisele hinnangule
Rootsi	Füüsiliste, vaimsete või intellektuaalsete võimete talitlushäire	Staatust hinnatakse vastavalt individuaalsele abivajadusele ning see sõltub isiku füüsilisest ja/või psühholoogilisest seisundist

* Rumeenias on käsil süsteemi reformimine ja ajakohastamine.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda oma audititöö põhjal.

28 Leidsime neljast külastatud liikmesriigist kolmes isegi riigisiseseid erinevusi selles, kuidas puudestaatust määratakse, nii et makstavad hüvitised võivad piirkondade ja omavalitsuste vahel erineda. Rumeenias rakendatakse poliitikat kesktasandil (vt [1. selgitus](#)).

1. selgitus

Puuetega inimeste toetamine sõltub sellest, kus isik riigis elab

Madalmaades ja **Rootsis** vastutavad puuetega inimestele antava toetuse rakendamise ja rahastamise eest peamiselt kohalikud omavalitsused ja läänid/provintsid. Omavalitsuste ülesanne on hinnata inimese puude taset ja astet sõltuvalt tema keskkonnast. Kui ühes omavalitsusüksuses elav isik otsustab kolida teise omavalitsusüksusesse, peab ta uuesti taotlema puude hindamist ja tagastama saadud abivahendid enne kolimist. Uues hinnangus ei pruugita võtta arvesse varasemat olukorda. Selle tagajärjeks võib olla see, et isik saab uue elukohajärgse omavalitsuse hinnangu põhjal varasemast erinevaid tugiteenuseid ja -varustust, isegi kui tema puue jääb samaks. Märgime siiski, et hiljuti on toimunud mõningane kooskõlastamine omavalitsuste vahel, eriti Madalmaades, et hõlbustada puuetega inimeste teise omavalitsusüksusesse kolimist.

Hispaanias tagab puuetega inimeste õigusi ja nende sotsiaalset kaasatust käsitlev riiklik üldseadus õiguse võrdsetele võimalustele ja kohtlemisele ning õiguste tegelikule ja tõhusale kasutamisele puuetega inimeste poolt teiste kodanikega võrdsetel alustel. Teisest küljest kuuluvad sotsiaalabi ja -teenused autonoomsete piirkondade (piirkondlikud omavalitsusüksused) ainupädevusse. Kuna viimased on lisaks üldseadusele välja andnud spetsiifilised piirkondlikud õigusaktid ja eeskirjad, on puuetega inimestele antava toetuse tase riigis piirkonniti erinev. See tähendab, et invaliidsushüvitised ja tugiteenused erinevad sõltuvalt autonoomsest piirkonnast, kus isik elab.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda oma audititöö põhjal.

29 Lisaks ei tunnusta liikmesriigid automaatselt teises liikmesriigis antud puudestaatust²⁸. Seetõttu ei pruugita puudega inimesi, kes külastavad teist liikmesriiki või kolivad sinna töö, õppimise või muul põhjusel, kohelda võrdset selle liikmesriigi kodanikega, kes on sarnases või isegi samas olukorras. Kuna teise liikmesriigi ametiasutused ei pruugi nende puudestaatust automaatselt tunnustada, ei pruugi neil olla võrdset juurdepääsu näiteks teenustele (nt soodustused muuseumides või transpordis). See tähendab ka seda, et puuetega inimesed võivad oma vaba liikumise õiguse kasutamisel kokku puutuda spetsiifiliste takistustega.

²⁸ Euroopa Parlament, „*Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*“, november 2022. Euroopa Komisjon, „*Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*“, lõpparuanne, 2021.

ELi statistika ei ole liikmesriikide määratlustel põhinevate andmetega võrreldav

30 Eurostat esitab andmed mitme põhivaldkonna kohta, nt puuetega inimeste arv, tööhõivelõhe ja vaesusrisk. Leidsime, et need peamised võrdõiguslikkuse näitajad ei ole ELis viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud (vt punktid **02**, **05** ja **06**).

31 Eurostati andmeid kogutakse mitme regulaarse küsitluse kaudu, mis põhinevad inimeste endi kinnitustel. Oleme tuvastanud sellises andmete kogumise viisis mõningaid puudusi:

- o katvus: Eurostati uuringute metoodika hõlmab ainult 15-aastaseid ja vanemaid või 16-aastaseid ja vanemaid (sõltuvalt uuringust) tavaleibkondades elavaid inimesi ning ei hõlma seega hoolekandeesutustes elavaid inimesi ja alla 15/16-aastaseid lapsi. Andmete kogumine puuetega laste kohta algas alles 2021. aastal ja andmete töötlemine on pooleli (tuginedes 2017. aastal tehtud katseprojektile);
- o detailsus: andmetes tähistatakse puudeid vaid sõnadega „mõned“ ja „raske“, ilma neid liigi järgi (intellekti-, füüsiline, meeleline ja vaimne puue) paremini eristamata;
- o sagedus: puuetega inimesi hõlmavate uuringute sagedus on erinev: näiteks sissetulekut ja elamistingimusi käsitlevat uuringut (SILC) korraldatakse igal aastal, samas kui Euroopa terviseküsitlust (EHIS) tehti kuni 2019. aastani ainult iga viie aasta tagant ja pärast seda iga kuue aasta tagant. Lisaks viiakse SILCi puhul teatavaid uuringumoduleid läbi erineva sagedusega (kolm ja kuus aastat sõltuvalt teemast).

32 Eurostati eri uuringutega kogutud andmeid ei ole alati võimalik võrrelda liikmesriikide või nende piirkondade poolt eri allikatest või haldusmenetlustest kogutud spetsiifiliste andmetega, mis on peamiselt seotud sotsiaaltoetustega. Võrreldavate kriteeriumide puudumine mõjutab puuetega inimesi käsitlevate andmete kättesaadavust ja võrreldavust liikmesriikides.

33 Ka puuetega inimesi esindavad Euroopa organisatsioonid on tähelepanu juhtinud usaldusväärsete ja võrreldavate andmete puudumisele. Euroopa Puuetega Inimeste Foorum (EDF) märkis²⁹, et puuetega inimeste arvu ELis saab üksnes hinnata, kuna puuduvad liigendatud ja võrdlevad loendusandmed. Nii EDF kui ka Euroopa Kurtide Liit (EUD) rõhutasid vajadust puuetega inimeste käsitlevate kvaliteetsete andmete järele³⁰.

²⁹ <https://www.edf-feph.org/newsroom-news-how-many-persons-disabilities-live-eu/>.

³⁰ EUD tagasiside avalikele konsultatsioonidele teemal **andmekogumine – Euroopa rahvastikustatistika**.

Samuti pooldatakse puuetega inimesi käsitlevas ÜRO aruandes³¹ andmete kogumist mitmes valdkonnas, nagu vaesus, haridus või juurdepääs hügieenivõimalustele, ning nende eristamist puude liigi, vanuse ja soo alusel.

34 Komisjon võttis kohustuse töötada välja näitajate kogum, et mõõta puuetega inimeste olukorra arengut kogu ELis, kasutades olemasolevaid statistilisi andmeid. Nende näitajate, mis peaksid valmima 2023. aasta lõpuks, eesmärk on hinnata puuetega inimeste olukorda eri eluvaldkondades, nagu tööhõive, haridus, sotsiaalkaitse, elamistingimused, tervishoid ja muud valdkonnad³². Seni kasutab komisjon teiste organite, näiteks Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) või Eurofoundi tehtud sihtotstarbelisi uuringuid ja hindamisi.

2021.–2030. aasta strateegia sisaldab olulisi kaasamisalgatusi, kuid mitmed põhiküsimused on endiselt lahendamata

35 Hindasime, kas komisjoni puuetega inimeste õiguste strateegias aastateks 2021–2030 (strateegia 2021–2030) määrati kindlaks konkreetsed prioriteedid ja eesmärgid, võeti arvesse komisjoni hinnangu järeltõlget Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020 (strateegia 2010–2020) kohta ning määrati kindlaks toetavad ELi meetmed ja ajakava. Analüüsisime ka valimit 2021.–2030. aasta strateegia juhtalgatustest, mis olid kooskõlas auditi ulatusega ja mis on lõpule viidud või mis kavatakse lõpule viia 2023. aasta lõpuks.

36 Eraldi hindasime, kas komisjon julgustas puuetega inimeste staatuse vastastikust tunnustamist kõigis liikmesriikides, et tagada 2021.–2030. aasta strateegia meetmete ühtlustatud rakendamine ja hõlbustada puuetega inimeste vaba liikumist ELis. Samuti uurisime, kuidas ELi institutsioonid püüavad olla eeskujuks oma suhtluses puuetega inimestega.

2021.–2030. aasta strateegias muudetakse konventsiooni põhimõtted konkreetseteks eesmärkideks ja tegevusmeetmeteks

37 Strateegias 2021–2030³³ määratakse kindlaks ELi eesmärgid ja tegevusprioriteedid seoses puuetega inimestega, mis puudutab juurdepääsetavust, ELi kodanike õigusi, elukvaliteeti, võrdset juurdepääsu ja mittediskrimineerimist ning

³¹ ÜRO majandus- ja sotsiaalosakond, *Disability and Development Report: Realizing the Sustainable Development Goals by, for and with persons with disabilities, 2018*, 2019.

³² COM(2021) 101.

³³ COM(2021) 101.

puuetega inimeste õiguste edendamist kogu maailmas. Selles võetakse arvesse puuete mitmekesisust, hõlmates pikaajalisi füüsilisi, vaimseid, intellektuaalseid ja meelelisi kahjustusi. Strateegia 2021–2030 iseenesest ei ole aga õiguslikult siduv vahend, vaid nn pehme poliitika vahend, mis tugineb rakendamisel koordineeritud tegevusele nii riiklikul kui ka ELi tasandil.

38 2021.–2030. aasta strateegias muudetakse konventsiooni põhimõtted konkreetseteks eesmärkideks ja tegevusmeetmeteks, täpsemalt seitsmeks juhtalgatuseks (vt *lisa*) ja 57 muuks meetmeks, millest mõned on hõlmatud ELi regulatiivsete nõuetega. Need meetmed hõlmavad järgmist: konkreetsetes küsimustes suuniste ja töövahendite ettevalmistamine; muude puuetega inimesi mõjutavate olemasolevate strateegiate läbivaatamine; õigusaktide rakendamise hindamine; uuringute tegemine mitmes küsimuses; koostöö liikmesriikide ja asjaomaste sidusrühmadega ning nende toetamine mitmesugustes valdkondades, sealhulgas ELi vahendite kasutamisel; meetmed, mille eesmärk on jälgida strateegia 2021–2030 tõhusat rakendamist konkreetse raamistiku ja puuetega seotud näitajate abil. Umbes pooltes kindlaksmääratud meetmetest pakutakse komisjoni järelevalveraamistiku raames välja meetme lõpuleviimise ajakava. Ülejäänud meetmed on kas märkega „jätkuv“ või on nende tähtaeg veel kindlaks määramata³⁴.

39 Strateegias 2021–2030 kutsutakse liikmesriike üles võtma meetmeid nende pädevusse kuuluvates valdkondades, et tegeleda puuetega inimeste vajadustega. Võttes aga arvesse ELi teisest pädevust (vt punkt **09**), ei saa komisjon juhul, kui liikmesriigid meetmeid ei võta, neid vastutusele võtta.

Strateegias 2021–2030 käsitletakse enamikku selle eelkäija hindamise käigus tuvastatud puudustest, kuid mitmed põhiprobleemid on endiselt lahendamata

40 Strateegias 2010–2020 võeti mõned konventsiooni sätted üle ELi konteksti ja esitati meetmed puuetega inimeste toetamiseks kaheksas prioriteetses valdkonnas: juurdepääsetavus, osalemine, võrdsus, tööhõive, haridus, sotsiaalkaitse, tervishoid ja välistegevus³⁵. Komisjoni hinnangus strateegiale 2010–2020³⁶ järeldati, et strateegia

³⁴ **Strateegia 2021–2030 järelevalveraamistik.**

³⁵ „Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020: Uued sammud tõketeta Euroopa suunas“, **COM(2010) 636**.

³⁶ Evaluation of the European Disability Strategy 2010–2020, **SWD(2020) 289**.

aitas märkimisväärselt kaasa teadlikkuse suurendamisele puuetega seotud küsimustes, peamiselt ELi tasandil. Hindamise kohaselt oli strateegia 2010–2020

- aidanud muuta inimõigustel põhinevat lähenemisviisi kooskõlas konventsiooni põhimõtetega;
- mõjutanud puuetega seotud küsimuste lisamist Euroopa õigusaktidesse ja poliitikasse, eelkõige juurdepääsetavuse ja reisijate õiguste valdkonnas (selle näiteks on **Euroopa ligipääsetavuse akt**³⁷, **veebi juurdepääsetavuse direktiiv**³⁸ ja piiratud liikumisvõimega reisijate õigusi käsitlevad õigusaktid³⁹);
- aidanud süvalaiendada puuetega seotud küsimusi ELi institutsioonide tasandil, rakendades Euroopa sotsiaalõiguste samba 17. põhimõtet⁴⁰ ja Euroopa poolaasta protsessi;
- parandanud puuetega inimeste ja neid esindavate organisatsioonide kaasamist ELi otsuste tegemisse.

41 Hindamine tõi ilmsiks ka mitu puudust. Me analüüsisime puudusi ja võrdlesime neid uue, strateegia 2021–2030 ülesehitusega. Analüüs näitab, et komisjon tegeles strateegia 2021–2030 koostamisel enamiku tuvastatud puudustega. Praeguses strateegias on aga mitmeid olulisi puudusi siiski püsima jäänud (vt **tabel 2**).

Tabel 2. Hindamise käigus kindlaks tehtud puudused strateegias 2010–2020 ja nende käsitlemine strateegias 2021–2030

Strateegia 2010–2020: tuvastatud puudused	Strateegia 2021–2030 ülesehitus
Ei ole konventsiooniga täielikult kooskõlas	Konventsiooniga kooskõlas
Vähene teadlikkus strateegiast 2010–2020 (kodanikud, riiklikud poliitikakujundajad) ja teadmiste piiratud jagamine	Kavandatud teadlikkuse suurendamise meetmed ja kogemuste vahetamine, sealhulgas juhtalgatus nr 6 puuetega inimeste platvormi kohta

³⁷ **Direktiiv (EL) 2019/882.**

³⁸ **Direktiiv (EL) 2016/2102.**

³⁹ **Määrus (EL) nr 181/2011** ja **määrus (EL) nr 1177/2010.**

⁴⁰ Euroopa sotsiaalõiguste sammas, 17. põhimõte – puudega inimeste kaasamine, **SWD(2017) 201.**

Strateegia 2010–2020: tuvastatud puudused	Strateegia 2021–2030 ülesehitus
Piiratud edusammud juurdepääsetavuse tagamisel	Kavandatud juhtalgatus nr 1 (juurdepääsetav ELi ressursikeskus) ja muude meetmete põhjalik loetelu
Väheseid edusammud deinstitutionaliseerimisel	Eraldi jagu deinstitutionaliseerimise kohta, mis hõlmab kahte juhtalgatust (3 ja 4), mis käsitlevad suuniseid iseseisva elu ja tippasemel sotsiaalteenuste kohta
Puuetega inimestega seotud kaalutluste piiratud kaasamine poliitika kujundamisse	Võrdõiguslikkuse rakkerühma kasutamine puuetega inimestega seotud kaalutluste integreerimiseks kõikidesse poliitikavaldkondadesse
Puuduvad konkreetsed viited nähtamatutele puuetele ja intellektipuudele	Strateegias sisalduvad mõned piiratud viited, kuid ligipääsetavust käsitlevas osas ei käsitleta nähtamatuid puudeid
Ei ole õiguslikult siduv	Küsimus lahendamata
Õiguslik lünk kaitstes puude alusel diskrimineerimise eest	Probleem lahendamata, sest edasimineku sõltub asjakohaste õigusaktide vastuvõtmisest
Puuduvad konkreetsed näitajad rakendamise hindamiseks	Näitajad on praegu väljatöötamisel
Puudub seos ELi rahastamise ja strateegia vahel ning sihtotstarbeline eelarve strateegia rakendamiseks	Küsimus lahendamata (vt punktid 43–45)
Kehtivaid asjakohaseid õigusakte ei vaadata läbi	Küsimus lahendamata (vt punktid 46–47)
Tööhõivemeetmed ei ole piisavad, et vähendada puuetega inimeste tööhõivelõhet	Võetakse lisameetmeid, nagu juhtalgatus nr 5: „Puuetega inimeste tööhõive pakett“
Puuetega inimestega seotud teemade ebaühtlane tundmine ELi institutsioonide tasandil	Korrapärased kohtumised ja arvamuste vahetused; komisjon võttis vastu personalistrateegia mitmekesisuse ja kaasatuse edendamiseks
Seireraamistik puudub	Seireraamistik avaldati 2022. aasta mais

Allikas: Euroopa Kontrollikoja analüüs strateegiate 2010–2020 ja 2021–2030 kohta, mis põhineb Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020 hindamisel, SWD(2020) 289.

42 Üldiselt kavandas komisjon strateegia 2021–2030 viisil, mis käsitleb enamikku strateegias 2010–2020 tuvastatud puudustest, kuid mitu põhiküsimust on endiselt lahendamata. Meie analüüs näitas ka seda, et strateegia 2021–2030 on konventsiooniga kooskõlas ja sisaldab uusi meetmeid, sealhulgas seitset juhtalgatust. Siiski on ainult poolte meetmete elluviimiseks ette nähtud tähtaeg, mis võib mõjutada nende tegeliku rakendamise järelevalvet.

Seos strateegia 2021–2030 eesmärkide ja ELi rahastamisprogrammide vahel on endiselt nõrk

43 Strateegias 2021–2030 mainitakse erinevaid ELi rahastamisprogramme, mida liikmesriigid saavad kasutada selle rakendamiseks programmitöö perioodil 2021–2027 (vt punkt 17). Mõned neist programmidest hõlmavad konventsiooni rakendamisega seotud nõudeid, mis puudutavad juurdepääsetavust või puuetega inimeste mittediskrimineerimist.

44 Nii on see eelkõige ESF+ ja ERFi puhul, aga ka „Erasmus+“ ning kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi puhul. REACT-EU (algatus, millega täiendati 2014.–2020. aasta ühtekuuluvuspoliitika programme kuni 2022. aasta lõpuni) mainib puuetega inimesi üksnes seoses üldist huvi pakkuvate sotsiaalteenustega. Taaste- ja vastupidavusraha puhul, millest eraldatakse vahendeid ajavahemikuks 2021–2026, ei mainita selliseid nõudeid üldse, kuid lisatakse toetatavate meetmete ulatusse „ebasoodsas olukorras olevad rühmad“ ja „haavatavad inimesed“.

45 Mitte kõigis strateegias 2021–2030 nimetatud ELi rahastamisprogrammides aastateks 2021–2027 ei ole strateegia eesmärkide saavutamiseks ette nähtud konkreetseid rahalisi vahendeid. Seda peetakse ka strateegia 2010–2020 üheks puuduseks.

Seni ei ole komisjon läbi vaadanud kõiki asjakohaseid ELi õigusakte, et hinnata vastavust konventsioonile

46 ÜRO 2015. aasta lõppjärel dustes⁴¹ soovitati, et EL vaataks oma õigusaktid läbivalt ja põhjalikult üle, et ühtlustada need täielikult konventsiooniga. Sellise läbivaatamise vajadust mainiti ka Euroopa Parlamendi tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni ning petitsioonikomisjoni arvamustes hiljutise Euroopa Parlamendi resolutsiooni

⁴¹ ÜRO, *Concluding observations on the initial report of the European Union: Committee on the Rights of Persons with Disabilities*.

ettepaneku kohta⁴². EDF tõi oma ÜRO-le esitatud variaruandes⁴³ välja kaks näidet läbivaatamist vajavatest õigusaktidest, mis mõlemad on seotud transpordiga⁴⁴. Siiani ei ole ELi õigusakte aga põhjalikult läbi vaadatud, et tagada nende kooskõla konventsiooniga.

47 Oma eelmises aruandes märkisime, et kvaliteetse konsulteerimise tagamine on komisjoni jaoks problemaatiline⁴⁵. 2021. aasta novembris ajakohastas komisjon oma parema õigusloome suuniseid⁴⁶ ja neile lisatud vahendeid⁴⁷, et lisada konsultatsioonid puuetega seotud aspektide üle, eelkõige vahendi nr 29 (põhiõigused) ja vahendi nr 30 (tööhõive, tööttingimused, sissetulekute jaotus, sotsiaalkaitse ja kaasamine). Mõlemad vahendid rõhutavad vajadust viia läbi mõjuhinnangud, et vältida negatiivset mõju konkreetsetele rühmadele, näiteks puuetega inimestele.

Kahe seadusandliku küsimuse seiskumine takistab strateegia 2021–2030 põhielementide edenemist

48 Strateegias 2021–2030 tunnistatakse lünka ELi õiguses, et tagada puuetega inimeste võrdne kohtlemine sotsiaalkaitse, tervishoiu, hariduse ning kaupade ja teenuste, sealhulgas eluaseme kättesaadavuse valdkonnas. Üksnes tööhõive valdkonnas annab võrdse tööalase kohtlemise direktiiv⁴⁸ ELi õigusliku aluse puude alusel diskrimineerimise vastu võitlemiseks. Strateegias 2021–2030 kutsutakse liikmesriike üles võimaldama komisjoni ettepaneku vastuvõtmist, mis puudutab direktiivi võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta eespool nimetatud valdkondades (nn võrdse kohtlemise direktiiv). Kavandatava õigusakti vastuvõtmine nõukogus on endiselt ebakindel ja ajakava ei ole kindlaks määratud.

⁴² [2022/2026\(INI\)](#).

⁴³ EDF, *Alternative report for the second review of the EU by the CRPD Committee*, veebruar 2022.

⁴⁴ [Määrus \(EÜ\) nr 1107/2006](#) ja [määrus \(EL\) nr 1300/2014](#).

⁴⁵ [Ülevaade 2/2020](#): „Õigusloome Euroopa Liidus pärast parema õigusloome käsitusviisi järgimist peaaegu 20 aastat“.

⁴⁶ Parema õigusloome suunised, [SWD\(2021\) 305](#).

⁴⁷ Euroopa Komisjon, „[Parema õigusloome vahendid](#)“, 2023.

⁴⁸ [Nõukogu direktiiv 2000/78/EÜ](#).

49 Juurdepääsetavuse osas oli Euroopa ligipääsetavuse akti⁴⁹ vastuvõtmine 2019. aastal oluline samm, et hõlbustada puuetega inimeste juurdepääsu toodetele ja teenustele, kõrvaldades tõkkesid, mis tulenevad liikmesriikide erinevatest nõuetest. Õigusaktis nõuti, et liikmesriigid võtaksid selle oma õigusesse üle 28. juuniks 2022. 27 liikmesriigist 24 said aga õigusaktide ülevõtmisest teatamata jätmise pärast ametliku kirja. Need kolm liikmesriiki, kes ülevõtmisest teavitasid – Taani, Itaalia ja Eesti –, said 2023. aastal ametliku kirja puuduliku ülevõtmise pärast⁵⁰.

50 Kuna toodete ja teenuste kättesaadavus on teistega võrdsusel alustel ühiskonnaelus osalemise eeltingimus, võib mis tahes viivitus kõnealuse õigusakti rakendamisel avaldada negatiivset mõju puuetega inimeste võrdsusele. Lisaks on ligipääsetavuse aktis sätestatud, et liikmesriigid võivad ise otsustada, kas tehiskeskond vastab ligipääsetavusnõuetele⁵¹. EDFi⁵² sõnul ei ole see piisav, et tagada kogu ELis ühtlustatud lähenemisviis tehiskeskonna juurdepääsetavusele.

Strateegia 2021–2030 auditeeritud juhtalgatused edenevad, kuid nende mõju ei ole veel võimalik hinnata

51 Analüüsisime kolme juhtalgatust, mis on kas juba lõpule viidud või mis tuleb 2023. aasta lõpuks lõpule viia:

- o juhtalgatus nr 2: teha ettepanek võtta kasutusele Euroopa puudega isiku kaart, mida tunnustatakse kõigis liikmesriikides (punktid [52–56](#));
- o juhtalgatus nr 5: esitada puuetega inimeste tööturu võimaluste parandamise pakett, mis toetab liikmesriike tööhõivesuuniste rakendamisel Euroopa poolaasta kaudu (punktid [57–60](#));
- o juhtalgatus nr 7: eeskujuna näitamiseks võtta vastu komisjoni uuendatud personalistrateegia, mis hõlmab meetmeid mitmekesisuse ja puuetega inimeste kaasamise edendamiseks (punktid [61–69](#)).

⁴⁹ [Direktiiv \(EL\) 2019/882](#).

⁵⁰ Euroopa Komisjon, *Infringements decisions. Non-transposition of EU legislation: Commission takes action to ensure complete and timely transposition of EU directives*, 20. juuli 2022.

⁵¹ [Direktiivi \(EL\) 2019/882](#) artikli 4 lõige 4.

⁵² EDF, *Alternative report for the second review of the EU by the CRPD Committee*, veebruar 2022.

Euroopa puudega isiku kaardi kasutuselevõtu tõhusus sõltub selle kasutusulatusest ja puudestaatuse vastastikusest tunnustamisest

52 Strateegias 2021–2030 tehakse ettepanek võtta ühe juhtalgatusena 2023. aasta lõpuks kasutusele Euroopa puudega isiku kaart (vt *lisa*). Lisaks on see meede lisatud komisjoni 2023. aasta tööprogrammi seadusandliku ettepanekuna. Algatus tugineb aastatel 2016–2018 läbi viidud katseprojekti tulemustele, et toetada puudega isiku staatuse vabatahtlikku vastastikust tunnustamist vaba aja veetmise, kultuuri-, spordi- ja transpordisektoris kaheksas osalevas liikmesriigis. Sarnast algatust Euroopa parkimiskaardi kohta on edukalt rakendatud alates 1998. aastast⁵³.

53 2021. aasta mais avaldas komisjon uuringu⁵⁴, milles hinnati katseprojekti rakendamist üldiselt positiivseks. Uuringus juhiti siiski tähelepanu ka mitmele puudusele, näiteks:

- liikmesriikide ja teenuseosutajate osalemine oli vabatahtlik;
- liikmesriigid said ise valida, millisele neljast sektorist hüvitusi laiendada, kusjuures kõigis kaheksas liikmesriigis oli hõlmatud ainult kultuur ja vaba aja veetmine;
- kaardi tegelikuks kasutamiseks ei loodud tsentraliseeritud järelevalvesüsteemi, seega tugines analüüs suures osas uuringutest kogutud teabele;
- kaardi saamise õigus oli liikmesriigiti erinev, sest neil oli vabadus kehtestada oma kriteeriumid.

54 2022. aasta novembris avaldas Euroopa Parlament uuringu⁵⁵, milles kirjeldatakse puuetega inimeste staatuse vastastikuse tunnustamise praegust olukorda ja mis sisaldab mõningaid Euroopa Parlamendile esitatud asjakohaseid petitsioone. Samuti uuritakse selles võimalusi vastastikuse tunnustamise suunas liikumiseks selliste sammude kaudu nagu puude hindamise ühise põhistandardi väljatöötamine (vt punktid **26–29**).

⁵³ Nõukogu soovitus puuetega inimeste parkimiskaardi kohta, mida on muudetud **nõukogu 3. märtsi 2008. aasta soovitusega 98/376/EÜ**.

⁵⁴ Euroopa Komisjon, *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*, lõpparuanne, 2021.

⁵⁵ Euroopa Parlament, *Disability assessment, mutual recognition and the EU Disability Card*, november 2022.

55 Komisjonil on kavas koostada 2023. aasta suveks mõjuhinnang, milles kirjeldatakse puudega isiku kaardi rakendamise eri võimalusi, sealhulgas õigusakti. Selle hinnangu põhjal kavatakse komisjon esitada ametliku seadusandliku ettepaneku.

56 Leiame, et selle kaardi rakendamine on samm puuetega inimeste vastastikuse tunnustamise suunas, hõlbustades nende vaba liikumist ELis. Selle tõhusus sõltub aga kindlaksmääratud kasutusulatuses, ja tõhusust võib vähendada eri liikmesriikide poolt vastavalt nende pädevusele puude hindamiseks valitud kriteeriumide võimalik asümmeetria.

Puuetega inimeste tööhõive pakett: samm õiges suunas, kuid mõju avaldamiseks on veel vara

57 Puuetega inimeste tööhõivelõhe on ELis püsinud ligikaudu samal tasemel alates 2014. aastast, mil näitaja mõõtmist alustati (vt punkt **05**). 2022. aasta septembris käivitas komisjon olukorra parandamiseks puuetega inimeste tööhõive paketi⁵⁶, mis on üks strateegia 2021–2030 juhtalgatustest. Teates märgitakse, et Euroopa sotsiaalõiguste samba peamiste eesmärkide saavutamiseks tuleb suurendada puuetega inimeste tööhõive määra ja vähendada puuetega inimeste tööhõivelõhet. Asjakohased ELi tasandi peamised eesmärgid, mis tuleb saavutada 2030. aastaks, on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vähendamine vähemalt 15 miljoni võrra; vähemalt 78% 20–64-aastaste osalemine tööhõives; ja vähemalt 60% täiskasvanute osalemine igal aastal koolitustel.

58 Kavandatud pakett hõlmab kuut tegevusvaldkonda (kõik koos konkreetsete eesmärkidega):

- avalike tööturu- ja integratsiooniasutuste suutlikkuse suurendamine;
- värbamisväljavaadete edendamine positiivsete meetmete ja stereotüüpide vastu võitlemise kaudu;
- mõistlike abinõude tagamine puuetega inimeste vajaduste täitmiseks töökohal;
- puuetega inimeste tööhõive säilitamine;
- kutsealase rehabilitatsiooni kavade tagamine haiguse või õnnetusjuhtumi korral;

⁵⁶ Komisjoni ühistalitused – puuetega inimeste platvormi dokument, *Package to improve labour market outcomes of persons with disabilities (Disability Employment Package – „employment package“)*.

- kvaliteetsete töökohtade uurimine kaitstud töökohtadel ja avatud tööturule pääsemise võimaluste uurimine.

59 2023. aasta veebruari lõpuks oli komisjon aga vastu võtnud üksnes vahendid avalike tööturuasutuste tugevdamiseks, et parandada puuetega inimeste võimalusi tööturul. Komisjon eeldab, et muud eesmärgid töötatakse välja 2023. aasta jooksul. Samuti palub komisjon strateegias 2021–2030 seada liikmesriikidel eesmärgid, et vähendada puuetega ja puueteta inimeste tööhõivelõhet.

60 Leiame, et puuetega inimeste tööhõive pakett on samm õiges suunas, mis võib aidata vähendada püsivat lõhet puuetega inimeste tööhõives. Kuni muude eesmärkide kinnitamiseni ja nende elluviimise alguseni ei ole aga puuetega inimeste tööhõive paketi võimalikku mõju tööhõivelõhele võimalik hinnata.

Eeskuju näitamine: tööandjatena näitavad ELi institutsioonid üles pühendumust edendada puuetega inimeste kaasamist, kuid tõendatud tulemused on piiratud

61 Strateegias 2021–2030 väljendas komisjon pühendumust olla eeskujuks puuetega inimeste võrdõiguslikkuse alal ja kutsus teisi ELi institutsioone üles sama tegema. Selleks esitas ta uuendatud personalistrateegia juhtalgatuse, mis võeti vastu 2022. aasta aprillis⁵⁷.

62 ELi institutsioonide töötajad on pärit kõigist 27 liikmesriigist ja nende teenistuseeskirju reguleerivad ELi ametnike ja muude avalike teenistujate personalieeskirjad⁵⁸. Lisaks võivad ELi institutsioonid luua puude tunnustamiseks oma süsteemi.

63 Selleks et saada lisateavet meetmete kohta, mida komisjon ja mõned teised ELi institutsioonid puuetega inimeste võrdõiguslikkuse edendamiseks võtavad, palusime neil institutsioonidel täita küsimustik, mis hõlmab võimalikke erinevaid tegevusvaldkondi (vt punkt 22).

64 Esitatud vastuste põhjal on kõik uuringus osalenud ELi institutsioonid võtnud meetmeid tagamaks, et nende hooned on puuetega külastajatele ja töötajatele juurdepääsetavad. Uute hoonete puhul võtsid institutsioonid ligipääsetavust arvesse planeerimisetapis. Ligipääsetavuse küsimused on levinumad vanemate hoonete puhul, nagu Brüsselis asuvad hooned, mis vastasid omandamise ajal asjakohastele Belgia õigusaktidele, kuid mis nõuavad nüüd rohkem tööd, et vastata ELi juurdepääsetavuse

⁵⁷ Teatis komisjonile „Komisjoni uus personalistrateegia“, [C\(2022\) 2229](#).

⁵⁸ [Regulation No 31 \(EEC\), 11 \(EAEC\)](#).

standarditele. Digitaalse juurdepääsetavusega seoses astuvad kõik viis uuringus osalenud ELi institutsiooni samme, et muuta oma digitaalne keskkond tegevuskavade või mitmesuguste muude algatuste kaudu kättesaadavamaks.

65 Viiest uuritud institutsioonist kolm (nõukogu, komisjon ja kontrollikoda) märkisid, et andmete puudumine puuetega töötajate kohta on üks olulisemaid takistusi töötajate heade töötingimuste tagamisel. ELi institutsioonides töötamise suhtes kohaldatavate eeskirjade kohaselt teavitatakse personaliosakonda töötaja puudest üksnes juhul, kui asjaomane töötaja selle teabe neile vabatahtlikult edastab. Lisaks kohaldatakse mis tahes esitatud andmete suhtes andmekaitse-eeskirju.

66 Leidsime, et ELi institutsioonid said koguda andmeid mõistlike abinõude taotluste arvu kohta, et täita puuetega inimeste vajadusi. Need taotlused ei anna aga täielikku ülevaadet institutsioonides töötavate puuetega inimeste arvust, sest mitte kõik puuetega inimesed ei vaja mõistlikke abinõusid. Pealegi võib mõistlikke abinõusid taotleda ka ajutiste terviseprobleemide lahendamiseks. Selle probleemi lahendamiseks olid viiest uuritud institutsioonist kaks (nõukogu ja komisjon) juba läbi viinud vabatahtlikke personaliuringuid ning veel kaks (parlament ja kontrollikoda) kavatses seda lähitulevikus teha. Komisjon korraldas küsitluse oma töötajate ning rakendusametite ja Euroopa välisteenistuse hulgas ning sai sellele ligikaudu 10 000 vastust (vastamise määr 22%). 4,4% vastanutest märkis, et neil on puue, ning 6,4% vastanutest ütles, et nad hoolitsevad puudega ülalpeetava eest⁵⁹.

67 Küsitletud ELi institutsioonides töötas 2022. aastal kokku ligikaudu 4000 praktikanti, kuid puuetega praktikantide arv ei ole teada. Meie analüüs näitas ka, et viiest uuritud institutsioonist kolmes oli olemas positiivne tegevusprogramm (meetmed, mis on suunatud konkreetsetele rühmadele, et minimeerida ebasoodsaid tingimusi, millega nad teiste taotlejatega konkureerides silmitsi seisavad), ning veel üks institutsioon kaalus sellise programmi kehtestamist (vt [tabel 3](#)). Leidsime aga, et need positiivsed tegevusprogrammid keskendusid ennekõike praktikantidele. Puuetega praktikandid võivad osaleda ka avatud praktikaprogrammides. Ainult üks institutsioon (parlament) rakendab praegu positiivset tegevusprogrammi lepinguliste töötajate jaoks.

⁵⁹ Euroopa Komisjon, *Survey on diversity, inclusion and respect at the workplace, report of the results* (uuring viidi läbi 2021. aasta märtsis).

Tabel 3. Positiivsed tegevusprogrammid ja nendega seotud eesmärgid viies ELi institutsioonis

Institutsioon	Puudega praktikante (aastas)	Puudega lepingulisi töötajaid
Euroopa Parlament	Umbes 30 (umbkaudu 15 poole aasta kaupa)	2022. aastal eraldati rahalisi vahendeid seitsme puuetega inimese töölevõtmiseks (tööle võeti kuus)
Euroopa Liidu Nõukogu	Kuus (kolm praktikanti pooleks aastaks)	Tegevuskava on koostamisel
Euroopa Komisjon	Tegevuskava puudub	Tegevuskava puudub
Euroopa Liidu Kohus	Tegevuskava on koostamisel	Tegevuskava puudub
Euroopa Kontrollikoda	Vähemalt üks aastas	Tegevuskava puudub

Allikas: Euroopa Kontrollikoda oma audititöö põhjal.

68 ELi institutsioonid võtavad tööle alalisi töötajaid vastavalt nende edukusele Euroopa Personalivaliku Ameti (EPSO) korraldatud konkurssidel. EPSO pakub puuetega kandidaatidele taotluse korral ja arstitõendi või spetsialisti arvamuse alusel mõistlikke abinõusid nende vajaduste täitmiseks. Edukad kandidaadid kantakse alaliste ametikohtade täitmise reservnimekirja. EPSO aga ei jälgi, kas puuetega kandidaadid, kes läbivad konkursi edukalt, pääsevad ELi institutsioonidesse tööle, kuna töölevõtmise etapp ei kuulu EPSO pädevusse.

69 Euroopa Parlamendi eelarvekontrollikomisjon küsis ELi institutsioonidelt ja asutustelt puuetega inimeste tööhõive kohta, mis näitab vajadust aruandluse järele⁶⁰. Küsitluses ei esitanud ELi institutsioonid meile võrreldavaid andmeid puuetega inimeste tööhõive kohta. Nad ei võrdle oma sisenäitajaid võrreldava teabega ELi tasandil.

⁶⁰ Näiteks *2021 Discharge Questionnaire to the European Court of Justice*, küsimus 22.

Komisjonil on vähe andmeid selle kohta, kui palju ELi rahalisi vahendeid on eraldatud puuetega inimesi toetavatele meetmetele

70 Olemasolevate ELi rahaliste vahendite, sealhulgas ajutiste toetusmeetmete (CRII/CRII+ ja REACT-EU) puhul hindasime, kas:

- järelevalve võimaldas kindlaks teha, kuidas ELi rahastamine aitab kaasa puuetega inimeste elu parandamisele;
- on võimalik kindlaks teha puuetega inimestele suunatud ELi rahalised vahendid;
- horisontaalne eeltingimus, mis on seotud konventsiooni ja Euroopa poolaasta soovitude rakendamisega, aitas puuetega inimeste vajadusi paremini arvesse võtta.

Kummagi programmitöö perioodi järelevalveraamistik ei võimalda hinnata, kas ELi rahastamine aitab parandada puuetega inimeste olukorda

71 Komisjonil ei ole teavet selle kohta, kui palju rahalisi vahendeid on tegelikkuses puuetega inimestele suunatud erimeetmetele eraldatud, sest vastav kulukategooria puudub. See kehtib nii ESFi kui ka ELi erakorraliste meetmete (CRII/CRII+ ja REACT-EU) puhul, ning programmitöö perioodil 2021–2027 see ei muutu.

72 ELi õigusaktidega on ette nähtud ühine väljundnäitaja, mis käsitleb puuetega osalejaid⁶¹. Liikmesriigid peavad selle näitaja kohta igal aastal aru andma. Programmitöö perioodil 2014–2020 ei olnud liikmesriigid kohustatud seadma eesmärged puuetega osalejate arvule. Samuti ei ole nad kohustatud seda tegema programmitöö perioodil 2021–2027.

73 Näitaja võimaldab hinnata nende puuetega inimeste arvu, kes said ELi toetust. See ei võimalda aga komisjonil kindlaks teha, kui palju ELi rahalisi vahendeid puuetega inimestele eraldati. Selle sihtrühma kohta ühist tulemusnäitajat ei määratletud. Sellest tulenevalt ei anna järelevalvesüsteem vajalikku teavet selle kohta, kas liikmesriigid on teinud piisavaid jõupingutusi puuetega inimesteni jõudmiseks.

⁶¹ Määrus (EL) nr 1304/2013 ja määrus (EL) 2021/1057.

74 Programmitöö perioodil 2014–2020 eraldati liikmesriikidele ESFi raames kokku 100 miljardit eurot valdkondliku eesmärgi nr 8 („Jätkusuutliku ja kvaliteetse tööhõive edendamine ning töajõu liikuvuse toetamine“), eesmärgi nr 9 („Sotsiaalse kaasatuse edendamine, vaesuse ja igasuguse diskrimineerimise vastu võitlemine“) ja eesmärgi nr 10 („Investeeringud haridusse, koolitusse ja kutseõppesse oskuste omandamiseks ja elukestvaks õppeks“) kaudu. Puuetega inimesi toetavaid meetmeid oleks saanud rahastada kõigi kolme valdkondliku eesmärgi raames, kuid selliste meetmete rahastamise kohta puuduvad täpsed andmed.

75 Rohkem on teavet selle kohta, kui palju puuetega inimesi said programmitöö perioodil 2014–2020 ESFi toetust. Ühise väljundnäitaja „puuetega osalejad“ kohaselt oli ESFi meetmetes 2021. aasta lõpuks kogu ELis kokku 3,6 miljonit osalejat⁶². **2. selgituses** antakse rohkem teavet olukorrast neljas külastatud liikmesriigis.

2. selgitus

Näiteid ESFi programmidest puuetega inimestele külastatud liikmesriikides (üks iga liikmesriigi kohta)

Madalmaad: aktiivne kaasamine tööhõivevõimaluste suurendamiseks, mille eesmärk on võidelda noorte töötuse vastu ja parandada tööturule juurdepääsu inimeste, kellel on raske tööturule pääseda, sealhulgas puuetega inimeste jaoks. Puuetega osalejaid: 225 126.

Hispaania: integratsioonivõimalused, et aidata puuetega inimestel tööturule siseneda, ja subsideeritud sotsiaalkindlustusmaksed spetsiaalsete tööhõivekeskuste kaudu. Puuetega osalejaid (sotsiaalse kaasamise rakenduskava): 421 063.

Rootsi: inimeste, kellel on raske tööturule pääseda, sealhulgas puuetega inimeste kaasamine haridusse ja tööturule ning nende abistamine oskuste ja kvalifikatsiooni omandamisel. Puuetega osalejaid: 50 287.

Rumeenia: puuetega inimestega seotud meetmed hõlmasid deinstitutionaliseerimist, abivahendite pakkumist, koolitust ja tööhõivet. Puuetega osalejaid (inimkapitali rakenduskava): 13 670.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda audititöö ja avatud andmete platvormi <https://cohesiondata.ec.europa.eu/> põhjal (2023. aasta veebruari seisuga).

⁶² Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid, 2022. aasta koondaruanne programmi rakendamise aastaaruannetest, mis hõlmavad rakendamist aastatel 2014–2020, COM(2023) 39.

76 2020. aasta märtsis alanud COVID-19 pandeemia reageerimiseks võttis komisjon meetmeid rahastamise paindlikkuse suurendamiseks (CRII, millele järgnes CRII+) ⁶³ ja eraldas 2014.–2020. aasta programmidele lisavahendeid (REACT-EU) ⁶⁴ taasterahastu „NextGenerationEU“ kaudu ⁶⁵. Komisjoni sisesuunistes liikmesriikidele erakorralise rahastamise kasutamise kohta viidatakse rahastatavate sekkumiste näidete hulgas ka puuetega inimestele. Ehkki pandeemia mõjutas puuetega inimesi ebaproportsionaalselt (vt näiteid **3. selgituses**), viidatakse neile aga üksnes kui ühele haavatavatest/ebasoodsas olukorras olevatest rühmadest.

3. selgitus

Näiteid probleemidest, millega puuetega inimesed külastatud liikmesriikides COVID-19 pandeemia ajal kokku puutusid

Madalmaades oli kõige märkimisväärsem negatiivne mõju puuetega inimestele tingitud otsusest keelata külastajatele juurdepääs hooldekodudele ja hoolekandeesutustele ning sulgeda puuetega täiskasvanute ja laste päevakeskused.

Hispaanias takistas pandeemia paljude puuetega inimestele suunatud sotsiaal-, haridus- ja tööhõiveabiteenuste osutamist ning pandeemia vastu võitlemise meetmete kavandamisel ei võetud alati arvesse puuetega inimesi.

Rootsi ei kehtestanud pandeemia ajal üleriigilisi liikumispiiranguid, kuid teatavates maakondades ja/või omavalitsustes kehtestati kohalikud liikumispiirangud. Mõnikord piiras see puuetega inimeste juurdepääsu tervishoiuteenustele ja igapäevasele tegevusele.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda oma audititöö põhjal.

77 Komisjon hindas COVID-19 mõju puuetega inimestele pandeemia ajal hiljem (2021) Euroopa poolaasta raames. Komisjoni kokkuvõtvas aruandes ⁶⁶ tõsteti esile mitmeid probleeme:

- o ebaproportsionaalselt suur arv surmajuhtumeid võrreldes puueteta inimestega, kuigi puuetega inimeste COVID-19 surmajuhtumite kohta oli väga vähe liigendatud andmeid;

⁶³ Määrus (EL) 2020/460.

⁶⁴ Määrus (EL) 2020/2221.

⁶⁵ Määrus (EL) 2020/2094.

⁶⁶ Euroopa Komisjon, *COVID-19 and people with disabilities in Europe – Assessing the impact of the crisis and informing disability-inclusive next steps*, 2021.

- o hoolekandeesutustes elavate puuetega inimeste COVID-19 piirangutest tulenev eraldatus ja segregatsioon, mis oli tingitud külustuskeelust ja tegevuste peatamisest, kusjuures see mõjutas ka kogukonnas elavaid puuetega inimesi;
- o piiratud juurdepääs tervishoiu-, toimetuleku- ja rehabilitatsiooniteenustele, mis oli tingitud paljude „mittehädavajalike“ teenuste sulgemisest;
- o sotsiaalteenuste ja -toetuse peatamine või piiramine paljudel juhtudel;
- o e-õpe põhjustas puuetega lastele tõenäoliselt lisaraskusi.

Horisontaalse eeltingimuse ja Euroopa poolaasta soovitude mõju puuetega inimestele suunatud meetmete rahastamisele aastatel 2021–2027 võib olla piiratud

On oht, et horisontaalse eeltingimuse mõju on piiratud

78 Nagu programmitöö perioodil 2014–2020, sisaldab ühissätete määrus ka programmitöö perioodiks 2021–2027⁶⁷ tingimusi, mida tuleb ELi kaasrahastatavate programmide puhul täita. Neid nimetatakse eeltingimusteks ja need võivad olla horisontaalsed (kohaldatavad kõigi erieesmärkide suhtes) või valdkondlikud. Üks horisontaalsetest eeltingimustest viitab konventsiooni rakendamisele ja kohaldamisele, luues seose ELi rahaliste vahendite eraldamise ja konventsiooni vahel.

79 Konkreetse horisontaalse eeltingimuse kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama konventsiooni rakendamise tagamiseks riiklikud raamistikud, mis hõlmavad järgmist:

- o mõõdetavate tulemustega eesmärgid, andmete kogumine ja järelvalvemehhanismid;
- o kord, millega tagatakse, et juurdepääsetavuse poliitikat, õigusakte ja standardeid kajastatakse programmide ettevalmistamisel ja rakendamisel nõuetekohaselt;
- o aruandlus seirekomisjonile seoses ELi vahenditest toetatavate tegevuste konventsioonile mittevastavuse juhtumitega ja konventsiooni puudutavate kaebustega, mis on esitatud ühissätete määruse artikli 69 lõike 7 kohaselt.

⁶⁷ [Määrus \(EL\) 2021/1060](#).

80 Seda horisontaalset eeltingimust tuleb järjepidevalt täita kogu programmitöö perioodi 2021–2027 jooksul, vastasel juhul ei hüvita komisjon asjaomase erieesmärgiga seotud kulusid. See on edasimineku võrreldes programmitöö perioodiga 2014–2020⁶⁸, mil asjaomane eeltingimus nõudis konventsiooni rakendamiseks ja kohaldamiseks üksnes piisavat haldussuutlikkust ning komisjon kontrollis ainult seda, kas eeltingimused olid programmitöö perioodi alguses täidetud.

81 Tähelepanu tuleb pöörata, et komisjoni hinnang horisontaalse eeltingimuse täitmise kohta piirdus selle kontrollimisega, kas riiklikes strateegiates või tegevuskavades seati mõõdetavad eesmärgid. Komisjon ei ole juriidiliselt kohustatud kontrollima, kas eesmärgid on tegelikult saavutatud. See tähendab, et kõnealune horisontaalne eeltingimus on halduslik nõue ELi rahaliste vahendite saamiseks, mitte vahend, millega tagatakse, et rahastamine on paremini suunatud.

Euroopa poolaasta soovitusel pööratakse puuetega inimestele vaid piiratud tähelepanu

82 Programmitöö perioodi 2021–2027 eeskirjade⁶⁹ kohaselt peavad liikmesriigid seadma Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud probleemid tähtsuse järjekorda ja eraldama nende probleemide lahendamiseks piisavalt vahendeid. Sellel nõudel on aga vähe kaalu, mis puudutab puuetega inimeste toetusmeetmete rahastamist ELis.

83 Meie analüüs näitas, et 2022. aasta Euroopa poolaasta kevadpaketi teatises mainiti puuetega inimesi ainult kaks korda – üks kord seoses rühmadega, keda COVID-19 ebaproportsionaalselt mõjutab, ja üks kord seoses tööturul osalemise suurendamisega. Üheski Euroopa poolaasta raames koostatud 2020. või 2022. aasta riigipõhises soovitus ei osutatud sõnaselgelt puuetega inimestele, hoolimata COVID-19 ebaproportsionaalsest mõjust sellele rühmale. 2020. aasta riigipõhistes soovituses ei käsitletud ebasoodsas olukorras olevaid rühmi (mis võivad hõlmata puuetega inimesi). Ainult neli liikmesriiki said 2022. aasta riigipõhiste soovitusete kaudu soovitus ebasoodsas olukorras olevate rühmade kohta. Samal ajal sai 26 liikmesriiki 27-st ühesuguse soovitusete haavatavate rühmade kohta seoses energiahindade tõusuga.

⁶⁸ Määrus (EL) nr 1303/2013.

⁶⁹ Määrus (EL) 2021/1057.

84 Samuti leiti meie analüüsis, et riikide aruannetes esitatud viited puuetega inimestele on üldiselt väga laiaulatuslikud ja üldsõnalised, viidates näiteks puuetega inimeste tööhõivelõhele või vaesusriskile ja vajadusele võtta meetmeid. Nelja külastatud liikmesriigi riiklikes reformikavades viidati kavandatud meetmetele puuetega inimeste olukorra parandamiseks, kuid erineval määral. Viited puuetega inimestele nelja külastatud liikmesriigi partnerluslepingutes ja programmikavandites olid üldjoontes koosõlas Euroopa poolaasta raames kindlaks tehtud probleemidega. Kuna see nii oli, viidati komisjoni tähelepanekutes 2021.–2027. aasta partnerluslepingute ja programmide kohta peamiselt mittediskrimineerimise ja juurdepääsetavuse horisontaalsete põhimõtete kaasamisele.

85 Programmitöö perioodiks 2021–2027 lisas auditi käigus külastatud neljast liikmesriigist ainult Rumeenia puuetega inimestele mõeldud sihtotstarbelise prioriteedi. Riigi kaasamisprogrammi (2021–2027) kavandis esitatud meetmed keskenduvad peamiselt puuetega inimestele mõeldud teenuste parandamisele, samuti tugitehnoloogiatele, otsuste tegemist hõlmavatele teenustele ja tööhõivemeetmetele. Rootsisis on ESF+ riiklik programm suunatud tööotsijatele, kellel on raske tööturule pääseda, sealhulgas puuetega inimestele. Nii Madalmaad kui ka Hispaania jätkavad puuetega inimeste toetamise meetmete rakendamist, mis sarnanevad programmitöö perioodi 2014–2020 meetmetega.

Järeldused ja soovitused

86 Kokkuvõttes järeldame, et ELi meetmete praktiline mõju puuetega inimeste olukorrale liikmesriikides on olnud piiratud. ELis ei ole viimastel aastatel märkimisväärselt paranenud ei puuetega inimeste tööhõivelõhe ega ka vaesusrisk, mis on kaks peamist ELi tasandil kättesaadavat võrdõiguslikkuse näitajat.

87 Seoses kättesaadavate andmetega puuetega inimeste kohta leidsime, et puudestaatuse hindamise kriteeriumide erinevused liikmesriikide (ja piirkondade) vahel on peamine probleem, mis ei võimalda komisjonil saada täpset ülevaadet (vt punkt 26).

88 Puude hindamine sõltub kriteeriumide tõlgendamisest ja kohaldamisest liikmesriikide kesk- või detsentraliseeritud asutuste poolt. ELi tasandil põhinevad ainsad võrreldavad andmed puuetega inimeste olukorra kohta küsitlustel, milles osalejad ise kinnitavad oma puudeseisundit. Tuvastasime neis küsitlustes mõningaid puudusi seoses detailsuse, katvuse ja sagedusega. Seetõttu ei ole neid andmeid alati võimalik ühitada liikmesriikide kogutud haldusandmetega, mis muudab riikidevahelise võrdlemise ELis keeruliseks. Erinevused andmetes võivad kahjustada puudestaatuse vastastikust tunnustamist kogu ELis. Selle tagajärjel võivad puuetega inimesed, kes reisivad teise liikmesriiki või kolivad sinna töö, õppimise või muul eesmärgil, kanda suuremat halduskoormust kui selle liikmesriigi kodanikud. Komisjon on kehtestanud selles valdkonnas ELi poliitika, et kaitsta puuetega inimeste õigusi. Liikmesriikidelt saadud kvaliteetne ja võrreldav teave on oluline selleks, et jälgida ELi poliitikat, millega tagatakse puuetega inimestele võrdsed õigused (vt punktid 26–34). Seetõttu esitame alljärgneva soovituse.

1. soovitus. Hankida rohkem võrreldavaid andmeid kogu ELis

Komisjon peaks hankima rohkem võrreldavaid andmeid puuetega inimeste olukorra kohta, mis puudutab andmete katvust, sagedust ja detailsust, et mõõta puuetega inimestele võrdsete õiguste tagamisele suunatud ELi poliitika mõju ja tõhusust.

Soovituse täitmise tähtaeg: 2025. aasta lõpp.

89 2010. aastal käivitas komisjon Euroopa puuetega inimeste strateegia aastateks 2010–2020, mille eesmärk on parandada puuetega inimeste sotsiaalset kaasatust ja heaolu ning võimaldada neil oma õigusi täielikult kasutada. Strateegias võeti mõned ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni sätteid üle ELi konteksti ja esitati meetmed puuetega inimeste toetamiseks kaheksas prioriteetses valdkonnas:

juurdepääsetavus, osalemine, võrdsus, tööhõive, haridus, sotsiaalkaitse, tervishoid ja välistegevus (vt punkt 40).

90 ELi puuetega inimeste strateegias aastateks 2021–2030 käsitletakse enamikku eelmise strateegia puudustest. Leidsime, et see on konventsiooniga kooskõlas ja sisaldab uusi meetmeid, sealhulgas seitset juhtalgatust. Siiski on ainult poolte meetmete elluviimiseks ette nähtud tähtaeg, mis võib mõjutada nende tegeliku rakendamise järelevalvet. Ka on lahendamata mõned põhiküsimused, mis kuuluvad vähemalt osaliselt komisjoni pädevusse. Seos strateegia 2021–2030 ja ELi rahastamise vahel on endiselt nõrk ning komisjon ei ole veel läbi vaadanud kõiki asjakohaseid ELi õigusakte, et hinnata nende vastavust konventsioonile. Võrdse kohtlemise direktiivi vastuvõtmise seiskumine ja Euroopa ligipääsetavuse akti aeglane ülevõtmine liikmesriikides takistavad strateegia 2021–2030 põhielementide rakendamist (vt punktid 41–50). Seetõttu esitame alljärgneva soovitusena.

2. soovitus. Jätkata asjakohaste ELi õigusaktide läbivaatamist ja vastuvõtmist, et tagada konventsiooni järgimine

Komisjon peaks

- a) järk-järgult läbi vaatama strateegiat 2021–2030 puudutavad ELi õigusaktid, et hinnata nende vastavust konventsioonile;
- b) võtma asjakohaseid meetmeid, et toetada nõukogu võrdse kohtlemise direktiivi vastuvõtmisel.

Soovituse täitmise tähtaeg: konventsiooniga seotud asjakohaste ELi õigusaktide läbivaatamine – 2030. aasta lõpp (praeguse strateegia kehtivusaaja lõpp); võrdse kohtlemise direktiivi vastuvõtmisega seotud meetmed – 2024. aasta lõpp.

91 Selleks et aidata vähendada puuetega inimeste tööhõivelõhet, kuulutati strateegias 2021–2030 välja mitmed puuetega inimeste tööhõive paketi meetmed, kuid nende mõju ei ole veel võimalik hinnata. Lisaks tehakse strateegias 2021–2030 sammuna puudestaatuse vastastikuse tunnustamise suunas kogu ELis ettepanek võtta kasutusele Euroopa puudega isiku kaart. Selle tõhusus sõltub aga kindlaksmääratud kasutusulatuselt. Puudestaatuse vastastikune tunnustamine aitaks kaasa puuetega inimeste takistusteta liikumisele kogu ELis (vt punktid 52–60). Seetõttu esitame alljärgneva soovitusena.

3. soovitus. Töötada puudestaatuse vastastikuse tunnustamise nimel

Komisjon peaks tegema liikmesriikidega koostööd puudestaatuse vastastikuseks tunnustamiseks ELis (lühiajalise viibimise korral ELi liikmesriikides), järgides subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.

Soovituse täitmise tähtaeg: 2025. aasta lõpp.

92 Komisjon on võtnud ambitsioonika kohustuse olla eeskujuks puuetega inimeste juurdepääsu ja tööhõive alal. Ta on kutsunud teisi ELi institutsioone üles tegema sarnaseid jõupingutusi. Praeguse ni ei võimalda olemasolevad andmed aga hinnata, kas ELi institutsioonid on saavutanud oma eesmärgid seoses puuetega inimeste kaasamisega oma töötajaskonda (vt punktid [61–69](#)). Seetõttu esitame alljärgneva soovitusena.

4. soovitus. Mõõta edusamme puuetega inimeste töölevõtmisel ELi institutsioonides ja selle kohta aru anda

ELi institutsioonid peaksid näitama eeskujuna ja

- a) mõõtma edusamme puuetega inimeste kaasamisel oma töötajaskonda;
- b) andma edusammudest korrapäraselt (soovitavalt iga kahe aasta tagant) aru, järgides täielikult andmekaitse-eeskirju, võrreldes oma andmeid võrreldava teabega ELi tasandil ja võimaluse korral ka liikmesriikide tasandil.

Soovituse täitmise tähtaeg: 2025. aasta lõpp.

93 Ei ELi rahastamisraamistikus aastateks 2014–2020 ega ka aastateks 2021–2027 ei ole ette nähtud eraldi kulukategooriat, mis oleks seotud puuetega inimeste toetamisega. See tähendab ka seda, et komisjoni seireraamistiku eesmärk ei ole anda teavet selle kohta, mil määral aitab ELi rahastamine parandada puuetega inimeste olukorda. Samal ajal on mõlemale auditiga hõlmatud perioodile ELi õigusaktidega ette nähtud ühine väljundnäitaja, mis käsitleb puuetega osalejaid. Puudub aga ühine tulemusnäitaja, mis näitaks, kuidas ELi rahastamine on parandanud puuetega inimeste olukorda (vt punktid [71–77](#)).

94 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika fondide kavandamisel peavad liikmesriigid täitma selliseid nõudeid nagu konventsiooni rakendamise horisontaalne eeltingimus ja Euroopa poolaasta soovitusel. Leidsime, et mõlema vahendi mõju ELi rahaliste vahendite paremale suunamisele seoses puuetega inimeste vajadustega külastatud liikmesriikides võib olla piiratud, kuna neile ei keskenduta piisavalt (vt punktid [78–85](#)).

II auditikoda, mida juhib kontrollikoja liige Annemie Turtelboom, võttis käesoleva aruande vastu 28. juuni 2023. aasta koosolekul Luxembourgis.

Kontrollikoja nimel

president

Tony Murphy

Lisa

Strateegia 2021–2030 juhtalgatused ja nende elluviimise seis

	Juhtalgatus	Ajastus	Seis
1	Luu Euroopa ressursikeskus „AccessibleEU“, et suurendada juurdepääsetavuse poliitika sidusust ja hõlbustada ligipääsu asjakohastele teadmistele.	2022	<p>Komisjon on allkirjastanud keskust „AccessibleEU“ käsitleva lepingu, mille alusel on käivitatud ettevalmistav töö ning korraldatud mitmeid esitlusi ja üritusi.</p> <p>Komisjon konsulteerib ka standardimisvolituste kavandi üle, et töötada välja toodete ja teenuste standardid Euroopa ligipääsetavuse akti rakendamiseks.</p>
2	Teha ettepanek luua Euroopa puudega isiku kaart, et seda tunnustataks kõigis liikmesriikides.	2023	<p>Komisjon on alustanud selles küsimuses arutelusid liikmesriikide ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega.</p> <p>Meede on lisatud komisjoni 2023. aasta tööprogrammi seadusandliku ettepanekuna.</p>
3	Anda välja suunised, milles soovitatakse liikmesriikidel parandada puuetega inimeste iseseisva elu võimalusi ja nende kaasamist kogukonda.	2023	Komisjon teeb ettevalmistusi, sealhulgas konsulteerib liikmesriikide ja puuetega inimesi esindavate asjaomaste organisatsioonidega.
4	Koostada puuetega inimestele pakutavate kõrgetasemeliste sotsiaalteenuste Euroopa kvaliteediraamistik.	2024	Käivitamisel.
5	Esitada puuetega inimeste tööturuvõimaluste parandamise pakett, mis toetab liikmesriike tööhõivesuuniste rakendamisel Euroopa poolaasta kaudu.	2022	Lõpetatud. Puuetega inimeste tööhõive pakett avaldati.

	Juhtalgatus	Ajastus	Seis
6	Luuu puuetega inimeste platvorm, milles osalevad riiklikud kontaktasutused, puuetega inimesi esindavad organisatsioonid ja komisjon, et toetada strateegia 2021–2030 ja riiklike puuetega inimeste strateegiate rakendamist.	2021	Lõpetatud. Puuetega inimeste platvorm loodi 2021. aasta oktoobris ja selle esimene koosolek toimus 15. detsembril 2021.
7	Võtta vastu komisjoni uuendatud personalistrateegia, mis hõlmab meetmeid mitmekesisuse ja puuetega inimeste kaasamise edendamiseks.	2022	Lõpetatud. Strateegia avaldati aprillis 2022.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda komisjoni dokumentide põhjal.

Lühendid

CRII/CRII+: koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatus

EDF: Euroopa Puuetega Inimeste Foorum

EPSO: Euroopa Personalivaliku Amet

ESF: Euroopa Sotsiaalfond

ESF+: Euroopa Sotsiaalfond+

Eurofound: Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Sihtasutus

FRA: Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet

REACT-EU: ühtekuuluvuse huvides ja Euroopa territooriumidele antav taasteabi

RS: riigipõhine soovitus

Mõisted

Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Sihtasutus: ELi asutus, mis pakub teavet, nõu ja oskusteavet sotsiaal-, tööhõive- ja tööga seotud küsimustes.

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet: ELi asutus, mis kaitseb ELi põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, väärtusi ja vabadusi.

Euroopa poolaasta: iga-aastane tsükkel, millega nähakse ette ELi liikmesriikide majanduspoliitika koordineerimise ja edusammude seire raamistik.

Euroopa sotsiaalõiguste samm: raamistik ELi kodanikele uute ja tõhusamate sotsiaalsete õiguste tagamiseks

Kestliku arengu eesmärgid: 2015. aastal võttis ÜRO vastu kestliku arengu tegevuskava aastani 2030, mille seejärel ratifitseerisid kõik ELi liikmesriigid. Kestliku arengu eesmärkides mainitakse sõnaselgelt puuetega inimesi (eesmärk nr 4 hariduse kohta, eesmärk nr 8 majanduskasvu ja tööhõive kohta, eesmärk nr 10 võrdõiguslikkuse kohta, eesmärk nr 11 inimasulate juurdepääsetavuse kohta ja eesmärk nr 17 andmete kogumise kohta). Muud eesmärgid on seotud haavatavas olukorras olevate isikutega ehk mõistega, mis hõlmab puuetega inimesi.

Rakenduskava: raamistik ELi rahastatud ühtekuuluvusprojektide rakendamiseks kindlaksmääratud perioodil, mis kajastab komisjoni ja liikmesriikide vahel eraldi sõlmitud partnerluslepingutes sätestatud prioriteete ning eesmärke.

Riigipõhised soovitused: iga-aastased suunised, mida komisjon annab Euroopa poolaasta raames konkreetsetele liikmesriikidele nende makromajandus-, eelarve- ja struktuuripoliitika kohta.

Toimetulek: puuetega inimeste abistamine igapäevaseks eluks vajalike oskuste omandamisel või parandamisel.

Tulemusnäitaja: väärtus, mida kasutatakse toetatud projektide saavutatud tulemuste või rakenduskava tasandil saavutatud tulemuste mõõtmiseks.

Väljundnäitaja: mõõdetav muutuja, mis annab teavet projekti toodete või saavutuste hindamiseks.

ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon: EL kirjutas 2007. aastal alla konventsioonile, mis jõustus 2011. aasta jaanuaris. Konventsioon on rahvusvaheline õiguslikult siduv õigusakt, millega kehtestatakse puuetega inimeste õiguste miinimumnõuded. 27 liikmesriigist 22 on ratifitseerinud ka konventsiooni fakultatiivprotokolli, millega kehtestatakse individuaalsete kaebuste esitamise mehhanism. EL ei ole seda ratifitseerinud.

Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Liidu Kohtu vastused

<https://www.eca.europa.eu/et/publications/sr-2023-20>

Ajatelg

<https://www.eca.europa.eu/et/publications/sr-2023-20>

Auditirühm

Kontrollikoja eriaruannetes esitatakse auditite tulemused, mis hõlmavad ELi poliitikat ja programme ning konkreetsete eelarvevaldkondade haldamisega seotud teemasid. Audititülesannete valimisel ja kavandamisel püüab kontrollikoda maksimeerida nende mõju, võttes arvesse tulemuslikkuse ja vastavuse riske, konkreetse valdkonna tulude ja kulude suurust, tulevasi arengusuundi ning poliitilist ja avalikku huvi.

Kõnealuse tulemusauditi viis läbi ühtekuuluvusvaldkonna investeeeringute, majanduskasvu ja kaasamise kuluvaldkondade eest vastutav II auditikoda, mille eesistuja on kontrollikoja liige Annemie Turtelboom. Auditit juhtis kontrollikoja liige Stef Blok, keda toetasid kabinetiülem Johan Adriaan Lok ja kabineti nõunik Laurence Szwajkajzer, valdkonnajuhid Pietro Puricella ja Maria Eulàlia Reverté I Casas, auditijuht Aleksandra Klis-Lemieszonek, auditijuhi asetäitja Luis de la Fuente Layos ning audiitorid Marjeta Leskovar ja Nils Odins. Keelealast abi osutas Iulia-Mihaela Vlădoianu. Kontrollikoja mitmekesisuse ja kaasamise ametnik Olga Ioannidou nõustas võrdõiguslikkuse ja kaasamise küsimustes.

Vasakult: Iulia-Mihaela Vlădoianu, Luis de la Fuente Layos, Laurence Szwajkajzer, Johan Adriaan Lok, Aleksandra Klis-Lemieszonek, Stef Blok, Maria Eulàlia Reverté I Casas, Pietro Puricella, Marjeta Leskovar.

AUTORIÕIGUS

© Euroopa Liit, 2023

Euroopa Kontrollikoja taaskasutamispoliitika on kehtestatud **Euroopa Kontrollikoja otsusega nr 6-2019** avatud andmete poliitika ja dokumentide taaskasutamise kohta.

Kui ei ole märgitud teisiti (nt eraldiseisvates autoriõiguse märgetes), on ELile kuuluv kontrollikoja sisu litsentsitud vastavalt **litsentsile *Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)***. Reeglina on taaskasutamine lubatud, kui autoriõigustele on viidatud ja muudatused on ära märgitud. Kontrollikojale kuuluva sisu taaskasutajad ei tohi moonutada algset tähendust ega sõnumit. Kontrollikoda ei vastuta taaskasutamise tagajärgede eest.

Kui konkreetnes sisus, näiteks kontrollikoja töötajatest tehtud fotodel, on kujutatud tuvastatavaid eraisikuid, või kui see sisaldab kolmandate isikute teoseid, tuleb teil taotlema täiendavaid õigusi.

Kui luba on saadud, tühistab ja asendab see eespool nimetatud üldise loa ja osutab selgelt mis tahes kasutuspiirangutele.

On võimalik, et ELile mittekuuluva sisu kasutamiseks või taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse omajatelt.

Tööstusomandi õigustega hõlmatud tarkvara või dokumendid, nagu patendid, kaubamärgid, registreeritud disainilahendused, logod ja nimed, ei kuulu kontrollikoja taaskasutamispoliitika alla.

Domeeni europa.eu alla koondatud Euroopa Liidu institutsioonide veebisaitidel leidub linke, mis viivad muudele veebisaitidele. Kontrollikoda ei vastuta nende sisu eest ja soovib teil seetõttu tutvuda nende veebisaitide isikuandmete ja autoriõiguse kaitse põhimõtetega.

Kontrollikoja logo kasutamine

Kontrollikoja logo ei tohi kasutada ilma kontrollikoja eelneva nõusolekuta.

HTML	ISBN 978-92-849-0676-5	ISSN 1977-5652	doi: 10.2865/48125	QJ-AB-23-020-ET-Q
PDF	ISBN 978-92-849-0262-0	ISSN 1977-5652	doi: 10.2865/123459	QJ-AB-23-020-ET-N

Ligikaudu veerandil ELi elanikkonnast on enda sõnul puue. Et aidata liikmesriikidel neid toetada, on EL võtnud vastu puuetega inimesi käsitlevad strateegiad. Hindasime, kas komisjon oli võtnud puuetega inimeste toetamiseks tõhusaid meetmeid. ELi meetmete mõju selles valdkonnas oli piiratud ja põhinäitajad ei olnud märkimisväärselt paranenud. Puudestaatuse kriteeriumid on liikmesriigiti erinevad ja statistilised andmed ei ole võrreldavad, mis võib kahjustada sellise staatuse vastastikust tunnustamist. Strateegias aastateks 2021–2030 määratakse kindlaks eesmärgid, kuid mõned probleemid on endiselt lahendamata ja kasutuselolev järelevalvesüsteem ei näita, kuidas aitab ELi rahastamine kaasa puuetega inimeste elu parandamisele. Soovitame komisjonil hankida rohkem võrreldavaid andmeid, teha tööd puudestaatuse vastastikuse tunnustamise nimel ja vaadata läbi ELi õigusaktid, et hinnata vastavust ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonile. Samuti soovitame ELi institutsioonidel mõõta oma edusamme puuetega inimeste kaasamisel oma töötajaskonda.

Kontrollikoja eriaruanne vastavalt ELTLi artikli 287 lõike 4 teisele lõigule.

EUROOPA
KONTROLLIKODA

Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus

EUROOPA KONTROLLIKODA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel +352 4398-1

Päringud: eca.europa.eu/et/contact
Veebisait: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors